

SNICKAREN SOM SÅLDE PLATINA PÅ TURNÉ

BYGGGNADS ARBETAREN

LÖNETOPPEN

De tjänar
13 miljoner
om året

Polske Maciej:
"Tjäna **PENGAR**
viktigast för oss"

Hon hoppas
få byggjobb
efter **TV**-serie

9 döda i
byggolyckor



ISKALL LÖN PÅ SNÖBYGGGET

VÄRLDSBERÖMT HOTELL I BOTTEN PÅ LÖNELIGAN



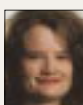
Kenneth Petterson
chefredaktör,
ansvarig utgivare
08-728 49 70
070-607 56 97

kenneth.petterson@byggnadsarbetaren.se



Anki Wetterstål
debattredaktör
08-728 49 71
070-664 49 00

anki.wetterstal@byggnadsarbetaren.se



Katarina Connheim
allmänreporter,
nyhetsansvarig
08-728 49 87
070-627 60 84

katarina.connheim@byggnadsarbetaren.se



Nina Christensen
allmänreporter
webbansvarig
08-728 40 79
070-246 87 06

ingemar.dahlkvist@byggnadsarbetaren.se



Ingemar Dahlkvist
arbetsrätt, löner
08-728 49 72
070-607 56 91

ingemar.dahlkvist@byggnadsarbetaren.se



Margite Fransson
arbetsmiljö, hälsa
08-728 49 74
070-607 56 89

margite.fransson@byggnadsarbetaren.se



Elin Jönsson
allmänreporter
08-728 49 98

elin.jonsson@byggnadsarbetaren.se



Cenneth Niklasson
allmänreporter
08-728 49 76
070-607 56 92

cenneth.niklasson@byggnadsarbetaren.se



Johan Sjöholm
allmänreporter
08-728 49 73
070-65162 59

johan.sjoholm@byggnadsarbetaren.se



Anki Sydegård
reportageansvarig
08-728 49 77
070-607 56 87

anki.sydegard@byggnadsarbetaren.se

**TS-kontrollerad
upplaga 2004:** 132 900

Telefon: 08-728 49 00

Postadress: 106 32 Stockholm

Besöksadress: Hagag. 2, 4 tr, Sthlm

Adressändring, medlem i Byggnads:
Kontakta din lokala avdelning

Prenumeration: Datarutin, telefon
08-619 35 93 **Pris, helår:** 297 kr

Annons: Swartling & Wranding Media,
telefon 08-545160 67

Repro: Grafit

Tryck: Sörmlands grafiska, Quebecor



ISBYGGARE

ISKALL LÖN PÅ BERÖMT HOTELL

De som bygger ishotellet i Jukkasjärvi hamnar i botten på löneligan. SID 10-14



**... OCH HAN TJÄNAR
13 MILJONER OM ÅRET**

SID 16-17

**HÄR TAR VINTERN
ALDRIG SLUT**

SID 18-21

SÅ SKARVAR MAN VIRKE

SID 36-37

STEFAN VANN ÖVER FÖRSÄKRINGSKASSAN

SID 28-29

REPORTAGE

**BÄSTSÄLJARE PÅ
TURNÉ I HUSBILEN**

SID 24-27

POLEN

**DE FÅR LÄGSTA
TILLÅTNA LÖNEN**

SID 22-23



Nio dödades på byggen under 2005

BYGGNYTT/ Vid olyckan i Helsingborg omkom två byggnadsarbetare i den värsta byggolyckan på 15 år. Totalt dödades nio personer på byggen förra året. SID 31

DEBATT SID 6-7

Rösta om storförbund!

"Vi vill ha en medlemsomröstning", skriver signaturerna Tveksam och Bekymrad.

GREJER & GREPP SID 30

Glasögon som sitter kvar

Svårt att hålla reda på skyddsglasögonen? Sture Andersson har lösningen.

BYGGFOLK SID 40-41

**"Ombusman" hjälp
i blågul kåkstad**



BYGGFOLK SID 38-39

**Melissa hoppas
tv-program
ger byggjobb**

Melissa Grandahl är en av lärlingarna som bygger fritids-gård i TV 5:s "Malmvägen".

5 SCEN & 5 SNICKERI

SID 9

**Valde bygget
framför teatern**



MÖTEN & SÅNT SID 42-43

SISTA ORDET SID 46

BILDKRYSSET SID 47

FRÅGAN Blir 2006 bättre eller sämre än 2005?

**Bengt-Arne
Johansson,
45, betongare,
Kalix**

– Jag tror att det blir bättre för Norrbotten, det finns gott om jobb här uppe nu. Men vi kommer att få det sämre i Sverige när det blir mer konkurrens. Sverige är ett tillverkningsland och vi har länge kunnat ligga långt fram, men mycket flyttas ut nu. 2006 blir ett hälsans år. Jag ska motionerna lite mer. Men inte äta annorlunda, där går gränsen.



**Benny Schön,
48, anläggare,
Enköping**

– Jag hoppas att det fortsätter att bli ett bra byggår. Politikerna har lovat mer bostäder och vägbyggen. Det är ju valår så då kanske de håller sina löften. Men det kan bli mer problem i och med att det kommer utländsk arbetskraft till Sverige. Jag håller på och byter kök i min villa, så köket kommer i alla fall att bli bättre.



**Torbjörn Lahti,
44, snickare,
Kalix**

– 2006 blir bättre. Det är gott om jobb här och inte så mycket utländsk arbetskraft. Privat kommer det nog att bli ett lyft för mig själv. Jag håller på att utbilda mig till ombudsman och blir klar i maj. Den 1 juli tar jag över efter en som slutar. Man kan vänja sig vid att sitta still också.



Vi vill inte stå rådlösa igen

● Så här strax efter årsskiftet tänker vi tillbaka på året som gått och för oss 100 byggnadsarbetare, som jobbat på Lilla Bommen i Göteborg, är det med blandade känslor.

Bygget var kantat med förse- ningar, stress och ekonomiska motgångar, vilket ledde till att konsortiet splittrades. Tyska Bilfinger Berger tog över och skulle avsluta bygget på egen hand.

Arbetsplatsen var bra på det viset att vi hade hyfsad lön, en god sammanhållning och livliga diskussioner angående vår rätt till arbete.

Den var dålig på det viset att vi tillsammans med Byggnads stod rådlösa när Bilfinger Berger sparkade de byggnadsarbetare som var kvar, till förmån för arbetskraft i Eurotech, ett polskt uthyrningsföretag.

Än i dag går vi och funderar på om, och vad, vi byggnadsarbetare kunde ha gjort annorlunda. Det enda vi är överens om är att det hela sköttes dåligt från Byggnads sida. Vi fick hela tiden olika bud från olika ombudsmän.

Många är vi som har vacklat i tron på Byggnads, några har tappat den helt och gått ur.

Men Byggnads, med Hans Tilly i spetsen, har lovat en utredning på alla turerna kring hela historien. Vad som gick snett och vilka lärdomar vi kan dra av detta.

Nu är vi en hel del byggnadsarbetare som skulle vilja ta del av denna utredning för att kunna förstå och gå vidare.

Vi har nyligen läst om Byggnads senaste utredningar an-



CHRISTER OLOFSSON

gående konflikterna i Vaxholm, Örebro och Luleå. Jättebra. Vi måste dra lärdom av dessa för att kunna agera korrekt och kraftfullt i framtiden.

Tyvärr läser vi även att Bilfinger Berger fortsätter sitt korståg genom landet, de har bland annat fått kontrakt på stora jobb i Malmö, Stockholm och Umeå.

Tråkigt, eftersom Bilfinger Berger inte använder sig av svensk arbetskraft utan föredrar lågavlönad utländsk arbetskraft. Visserligen är det ju billigare att bygga på det sättet, vilket vi skattebetalare uppskattar.

Men eftersom den utländska arbetskraften inte betalar en krona i skatt tillbaka till Sverige, påstår vi att det blir ett ännu större minus i statskassan än om vi haft svenska priser och svenska skatteintäkter.

Det vi 100 byggnadsarbetare, som varit anställda på Lilla Bommen i Göteborg, kräver av förbundsstyrelsen är:

► Att få ta del av utredningen kring turerna angående uppsägningarna vid Lilla Bommen.

► Att vi ute i barackerna får kunskap, medel och åtgärder för att kunna förhindra att något liknande händer igen.

Det råder en ny ordning i dag sedan inträdet i EU.

De stora besluten som rör den lilla människan fattas allt längre bort.

Möjligheten att kunna påverka känns mer och mer avlägsen.

Men tänk om det vore omvänt? Tänk om arbetsmarknadsminister Hans Karlsson satt i knäet på förbundsordförande Hans Tilly.

Då kanske en svensk byggnadsarbetare kunde få sista ordet någon gång.

100 gubbar genom:

MARTIN HALLGREN,

HASSE "RÖRET" KARLSSON,

MICHAEL JACOBSSON,

MAGNUS MAGNUSSON,

MORGAN SJÖHOLM,

MEDLEMMAR I BYGGNADS

Kräv omröstning om nya förbundet

● Jag tycker att man ska ha en medlemsomröstning om ett nytt storförbund. Det är trots allt vi medlemmar som bestämmer i slutändan.

Att bli ett storförbund tror

inte jag på, jag har sett alldeles för många exempel där sammanslagningar har blivit misslyckade. Det har visat sig positivt till en början, men sen brukar det bli skit.

Så låt oss medlemmar få chansen till en omröstning så att det inte blir skit av allt. Vi vanliga arbetare lever i den rätta verkligheten, det ska vi aldrig glömma.

TVEKSAM



SKRIV TILL OSS - VI BJUDER PÅ PORTOT!

Adressen är Byggnadsarbetaren, Svarspost 110455302, 110 19 Stockholm. Du behöver inte sätta på något frimärke. Ring 08-728-49-00 Faxe 08-728-49-80 E-posta redaktionen@byggnadsarbetaren.nu

Glöm inte uppge namn, adress och telefonnr (som hemlighålls mellan dig och redaktionen om du använder signatur).

Hur ska Byggnads kontrollera avtalen?

● Vår tidning Byggnadsarbetaren har kartlagt de utländska byggföretag som har minst tio anställda och som är verksamma på byggen i Sverige. Kartläggningens resultat blev att cirka 50 sådana utländska bolag bygger i Sverige. Vi kunde också läsa att alla företagen har kollektivavtal, eller förhandlar om sådana.

Det är ju uppenbart att de utländska byggföretagen tog snabb lärdom av Vaxholmsfallet. Numera vägrar inte dessa byggföretag att teckna häng- eller kollektivavtal med Byggnads. De skriver viligt på avtal med löner långt över 100 kronor i timmen. Byggnads har dock ingen möjlighet att kontrollera att dessa löner betalas ut.

Sannolikheten för att det är fejkade avtal är stor. För ingen är väl så korkad att han tror att blockaden i Vaxholm gav baltiska och polska byggnadsarbetare en löneökning på 350 procent.



JOEY ABRAYTTE

Blockaden i Vaxholm var riktig, men nu har vi kanske 50 nya "Vaxholmsfall" utan att någon av dessa är blockerade.

Vilken strategi har Byggnads centralt för att kontrollera att avtalen efterlevs? Det var ju förbundsledningen – utan att höra medlemmarnas åsikt – som sålde sig till partiets högerflygel och sa ja till EU.

TOMMY CARLSSON
MALMÖ

Viktigt debattera det nya förbundet

● Jag har fått ta del av "Rådslag 3" där det bland annat framkom att "det nya förbundet" ska krympa sina kostnader med 1 procent, det vill säga 60 miljoner kronor. Detta till trots ska vi ta emot Fastighets 40 000 medlemmar och ge dem medlemsservice.

Fastighets har enligt hemsidan 19 funktionärer på 40 000 medlemmar.

Hur gynnar det Byggnads medlemmar?

Jag efterlyser en medlemsomröstning, där frågan ställs till oss i Byggnads huruvida vi över huvud taget vill vara med om sammanslagningen som den ser ut i nuvarande form.

Eller är risken för stor att den skulle röstas ner?

Skulle inte en sammanslagning kännas bättre om den bara inbegrep Målarna, Elektrikerna och Byggnads? Dem jobbar vi ju sida vid sida med.

Hoppas att det blir diskussion om detta kontroversiella ärende snarast!

BEKYMRA

BODTOMTEN

- Det går utför med längdskidåknigen. Vi behöver en Zlatan i spåret...



Är du jagad av försäkringskassan?

Nyligen fick försäkringskassan klartecken från regeringen till att anställa 300 nya handläggare. De blir specialister på att jaga fuskare över hela landet. Fler som är sjukskrivna, föräldralediga eller som har bostadsbidrag får räkna med att försäkringskassans nya fuskpoliser hör av sig.

Stickprovskontrollerna blir fler och anmälningar från grannar och misstankar från kassans egna handläggare ska undersökas närmare. Årligen anmäls cirka 1 400 fall till polis och åklagare och fler lär det bli.

Hur mycket fusk kostar varje år kan försäkringskassan inte uppge. Men det rör sig om miljardbelopp.

Och det var väl knappast det som var tanken när vårt numera omfattande socialförsäkringssystem började växa fram i början av 1930-talet.

"Försäkringskassans egen rapport visar att försäkringskassan i många fall drar in ersättningen alltför snabbt."

Men ibland agerar försäkringskassan övernitiskt.

Försäkringskassans egen rapport "Uppföljning av nej till sjukpenning" visar att försäkringskassan i många fall drar in ersättningen alltför snabbt. Den som nekas sjukersättning har enligt lag rätt att få komma in med en förklaring – innan ersättningen dras in.

Normalt har man två veckor på sig att komma in med intyg eller andra bevis som styrker ens egen sak. Men i nästan vart tionde fall, där försäkringskassan dragit in ersättningen, har det skett innan personen i fråga hunnit yttra sig.

Det är allvarligt för rättssäkerheten och strider mot försäkringskassans egna rekommendationer: att man ska ha rätt att yttra sig även om det inte finns något nytt att säga.

Men det är inte bara fusk som kontrolleras hårdare av försäkringskassan.

På sidorna 28-29 möter ni rörmontören Stefan Wikström. Han är arbetsskadad och fick kämpa länge mot försäkringskassan för att få behålla sin rätt till sjukpenning på deltid.

I det här fallet fick han hjälp av Byggnads. Tydligt underlättar det om man är frisk och stark också då man är sjuk.

Den 9 februari är vi tillbaka med ett nytt nummer.

På återseende!

KENNETH PETTERSON
CHEFREDAKTÖR



TYCK DIREKT PÅ NÄTET!

På vår hemsida kan du publicera insändare direkt på nätet. Gå in på www.byggnadsarbetaren.nu.

ISBYGGGARE



Gjutformen till vänster avslöjar att vädrets makter har hindrat bygget. När det fryser på ska det bli en hotellkorridor. Rummet till höger ska bli hotellsviter, som spacklas med snö och is av Ulrika Hellby, Lotta Olausson, Malin Lindvall och Caroline Nordsell.

ISKALL BYGGLÖN PÅ HETT HOTELL

För 20 år sedan lärde Ingemar Åström turister försränna med sonen Ulf på ryggen. I dag bygger han ishotell i Jukkasjärvi och Ulf står i frysrummet och sågar till dricksglas. De trivs, trots bottenplacering i Byggnads löneliga. ”Man måste nog vara lite egen för att stå ut”, säger Ingemar Åström.

TEXT ELIN JÖNSSON FOTO TOMAS UTSI

Om inte annat för att klara av att bygget aldrig blir färdigt. År efter år byggs ishotellet i Jukkasjärvi upp. För att sedan smälta ner och följa med Torneälv ut i Bottenviken.

– Det är det perfekta byggjobbet. Vi har hållit på i femton år och är fortfarande inte klara, säger byggnadsarbetaren Jörgen Wallmark, med ett spefullt leende.

Han har arbetat på bygget sedan 1996 och är en av tre året runt-anställda byggnadsarbetare.

Han berättar om landets förmodligen mest väderkänsliga husbygge. Byggstarten sker i början av november varje år. Sedan följer fyra intensiva veckor då nästan allt ska klaras av: det ska byggas ett hotell med ett hundratal rum, en kyrka och en lång mur med port vid entrén.

De första gästerna kommer redan den 9 december. Med tanke på att de betalar mellan 1 400 och 6 000 kronor för en natt, gäller det att allting klaffar.

När Byggnadsarbetaren är på plats, den 22-23 november, är det inte ens halvfärdigt. Mycket återstår som borde ha varit klart, men vintern har låtit vänta på sig och med en temperatur runt noll är det svårt att arbeta.

Den stora entréhallen, 55 meter lång och med sex meter i takhöjd, är det som kommit längst. Där arbetar Anders Pokka och Hans Abrahamsson med att färdigställa ispelarna som hjälper till att bära upp det välvda taket. Dagen därpå ligger solen på och det blir än varmare. I stället för att fortsätta med kortsidan som ska bestå av stora isblock och släppa igenom det karaktäristiska ljuset, täcks allt med plåt som skydd mot solen och byggnadsarbetarna får rycka in på skuggsidan, i andra änden av hallen. Där dras gjutformarna bort och pelare ska börja byggas även här.



”Vi behöver en större lagerhall”, säger Jörgen Wallmark, ”eftersom vi använder alltmer is.” Här har isblock förvarats sedan förra vintern som ska räcka till årets hotellbygge och till isglas under året.

Annars är det bara en långa sviter som börjar närma sig slutresultatet. I ena delen gjuter man mellanväggar och i den andra ”snisar” man.

– Snis står för snö och is. Vi blandar snö med vatten till en lagom massa som går att arbeta med. Det beror på temperaturen hur blandningen ser ut. Sedan fyller vi ut alla ojämnheter som finns i väggarna efter att gjutformarna är bortplockade. Det är som att spackla.

Ulrika Hellby arbetar på ishotellet för tredje året i rad.

Hon har gått en turistutbildning i Jämtland och de två tidigare åren har hon stått i receptionen. I år kände hon att det var dags att göra något annat. Bortsett från de tre byggnadsarbetarna som är anställda året runt, är hela styrkan säsongsarbetare, som Ulrika Hellby. Flera lämnar ishotellet vid nyår och åker vidare till någon skidanläggning och jobbar som pistvakter eller skidlärare.

– Det är en anledning till att det är så svårt att få upp lönerna för is- och snöarbetarna. Hela Byggnads avtal bygger på att folk

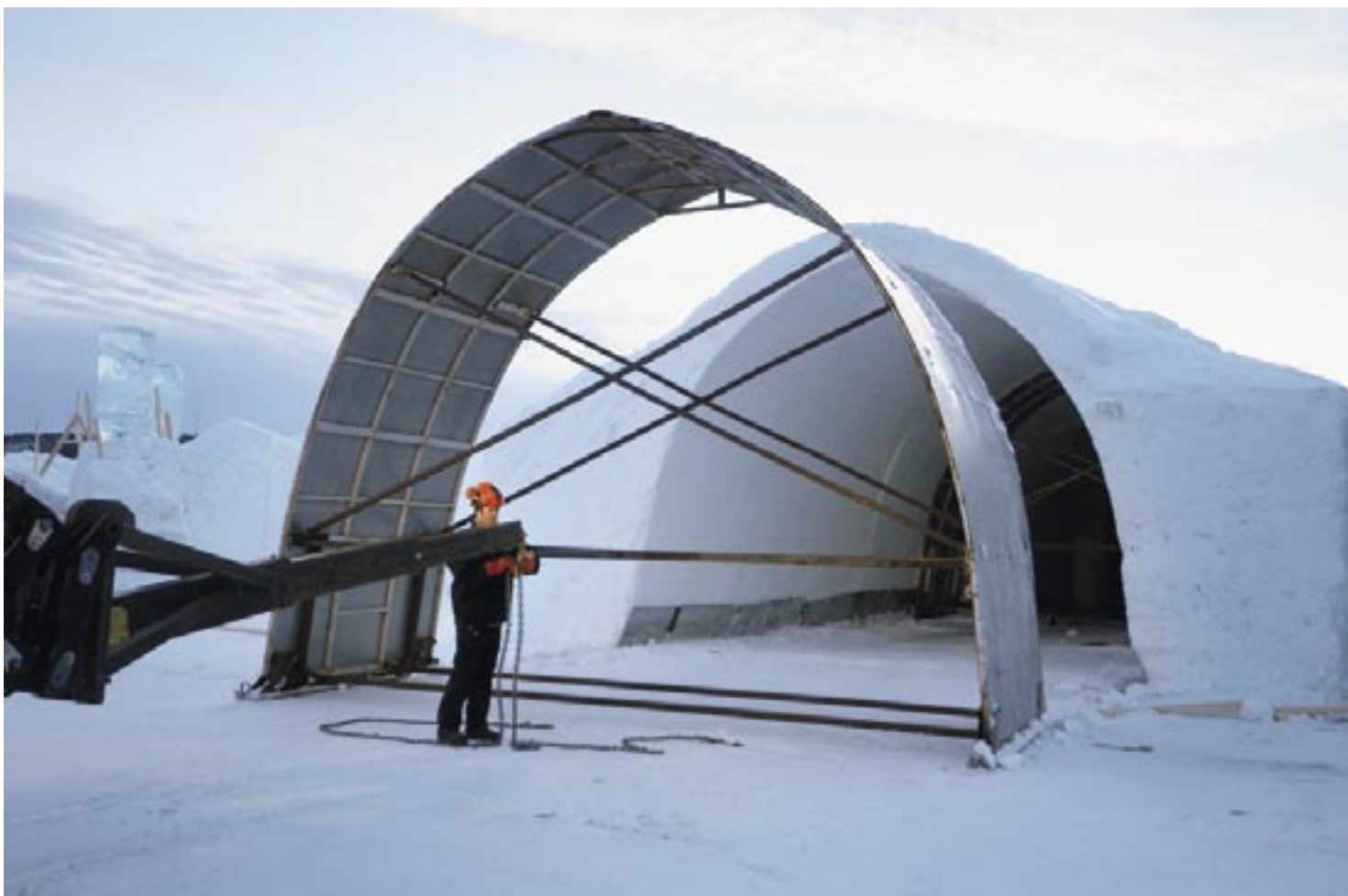
”Ingen av isbyggarna skulle kunna hoppa in på ett Peab-bygge och ingen från Peab skulle kunna fylla ut en plats på ishotellet.”

har gått byggprogrammet eller möjligen är traditionella lärlingar. Men att som ”säsongarna”, åka från jobb till jobb, utan yrkesutbildning men med riktig materialkunskap inom sitt område, är svårt att hantera enligt avtalet, säger Joakim Sevä, ordförande för Byggnads avdelning 44 i Kiruna.

För två år sedan hamnade ishotellet i bottenligan när Byggnadsarbetaren listade landets sämsta bygglöner. Fortfarande ligger det dåligt till, även om de har fått till ett lokalt avtal som är bättre än då. Ingångslönen för en isbyggare som är under 19 år och saknar yrkeserfarenhet är 81:75. Sedan gäller en lönetrappa som följer antalet arbetade timmar till toppnoteringen 112:75 kronor i timmen om man har arbetat mer än 3 000 timmar (vilket motsvarar tio säsonger). Någon enstaka tjänar mer än så men i princip är det avtalet som gäller.

– Om vi skulle följa det centrala avtalet skulle de flesta här tjäna under 60 kronor i timmen, eftersom de inte har någon byggutbildning eller byggerfarenhet – men då tror jag att företaget skulle ha svårt att hitta anställda, säger Joakim Sevä.

Visst, säsongsarbetarna skulle kanske välja att åka någon annanstans. Men de som är boende på orten, antingen Jukkasjärvi eller Kiruna, som Jörgen Wallmark eller Anneli Karlsson, vad skulle de göra? De besitter en specialkunskap som är ovärderlig för arbetsgivaren, men som väldigt få arbetsgivare efterfrågar.



Entréhallen är 55 meter lång och har sex meters takhöjd. Under säsongen sätter sig taket med ungefär en halvmeter. Till våren spricker det upp och öppnar sig mot solen. Ingen fara för ras, alltså.

– Ingen av isbyggarna skulle kunna hoppa in på ett Peab-bygge, men jag vet heller ingen från Peab som skulle kunna fylla ut en plats på ishotellet. Det är alltför speciellt för det, säger Joakim Sevä.

Avdelningens förhoppning är att få till en uppgörelse där ishotellet, personalen och Byggnads är nöjda. Det bästa vore någon form av yrkesbevis, för att få upp statusen på yrket.

– De har alldeles för dåligt betalt. De får inte alls betalt för sitt hantverk, konstaterar avdelningens ordförande.

Knappt två mil därifrån bygger de lågavlönade ett av landets mest omtalade byggnadsverk.

Bredvid den halvfärdiga entréhallen står helt bara gjutformar och påminner om allt arbete som väntar så fort kylan behagar återvända. Det krävs minst -5 grader för att kunna använda snökanonerna, och dit är det fem och en halv grad i dag.

I fabrikslokalen strax intill är det dock rejält med minusgrader. I det enorma frysrummet staplas isblock som togs upp förra vintern. En utvald skara har sparats till det här årets bygge, men det mesta har gått åt under året. Varje vecka levereras 10 000 dricksglas av

is, till isbarerna som finns i Stockholm, London och Milano. Is från Torneälv har förekommit på modevisningar i Paris, till att sälja chips, möbler, kläder och gympaskor. En gång exporterade de en barinredning värd 1 miljon kronor till Tel Aviv i Israel. Den räckte till en fest en kväll.

Vid bandsågarna och bormaskinerna vid glastillverkningen arbetar man tvåskift; 07.00-15.30 eller 15.15-23.45. Kvällsskiftet är det bara de två arbetarna vid sågen på hela bygget. Det kan verka ensligt i den kolsvarta natten med bara en frusen älv som närmaste granne.

– Det är segt och långsamt att arbeta kvällspassen. Maskinerna låter så mycket att vi inte kan prata med varandra, man blir helt isolerad, säger Ulf Åström som just i kväll ska få en ny kollega.

I ena hörnet av lokalen står ett solparasoll uppfällt. Ulf är osäker, men tror att det handlar om att det droppar från frys-elementen som sitter i taket.

Om något händer, att en maskin pajar, ringer de till Olle Klippmark som är arbetsledare. Ett par kläm- och skärskador blir det varje år och händer något allvarligt blir det ilfärd till

FAKTA ISHOTELLET

Vad byggs: för 15:e året i rad byggs ishotellet i Jukkasjärvi.
Vem bygger: Icehotel AB
Lön: 81:75- 112:75 i timmen (se rutan intill).



LÖNER ISHOTELLET

Så ser löneavtalet ut (timlön):

Över 19 år	81:75 kr
0-999 timmar	86:75 kr
1 000-1 999 tim	91:75 kr
2 000-2 999 tim	106:75 kr
3 000- tim	112:75 kr

sjukhus. Till den här säsongen har företaget bytt ut delar av maskinparken. Ingen av arbetarna blev tillfrågade och de flesta är skeptiska till bytet. Särskilt som de nya sågarna inte klarar av samma format på isblocken som de gamla gjorde.

Blocken som plockas ur Torneälv är 215x100x78 centimeter. De tjugo centimetrarna närmast ytan som är helt vita måste plockas bort och slängas.

– Isen vi behåller är renare än vatten. Alla orenheter dras till ytskiktet och det slänger vi.

– Det är som filén på kött eller fisk – vi använder bara det finaste, berättar Jörgen Wallmark.

Det är han som är facklig förtroendemann på arbetsplatsen. De senaste åren har han varit skyddsombud på ishotellet. Men efter att ha blivit överkörd ett par gånger för mycket, där just inköpet av nya maskiner var droppen, avsåg han sig uppdraget i våras och sedan dess är skyddsombudsplatsen vakant.

Trots att kommunikationen med företagsledningen inte alltid verkar vara den bästa, stortrivs Jörgen Wallmark på arbetet. Han har arbetat här sedan 1996 och det han talar sig varmast för är den goda stämningen. Och även om det skämtas mycket är det inte samma grova skämt som förekommer på många andra byggen.

Men kläderna är desamma. Blåställ för vinterbruk. Arbetskor med stålhatta. Byxorna är ordentligt vadderade i baken för att man ska kunna sitta och vila utomhus.

Fram till nyår byggs det på hotellet. Många av byggnadsarbetarna är kvar till och med april, då hotellet vanligtvis stänger. Efter det är det bara tre byggnadsarbetare kvar.

– Arbetsplatsen ska vara helt bortstädd till midsommar. I slutet av sommaren är det dags att gå igenom allt inför vintern. Alla renoveringar och reparationer görs under hösten. I mitten av november börjar vi bygga igen, förklarar Jörgen Wallmark.

Och året runt, medan polarnatten ersätts av midnattssol för att bli polarnatt igen, arbetar två personer i minusgrader i lagerlokalen, med att såga och borra, för att folk ska få dricka drinkar i dricksglas gjorda av is även i England och Italien. ●



Varje vecka, året runt, levereras 10 000 dricksglas gjorda av is till isbarerna i Stockholm, London och Milano. Under vintersäsongen går det åt 2 000 glas bara i Jukkasjärvi.

DÄRFÖR BLIR DU EN LÖNEFÖRLORARE

● **En alltför nära relation till chefen hämmar din löneutveckling. Det anser Gunnar Ericson, förhandlingschef på Byggnads (bilden). Här listar han ett antal faktorer som ofta är gemensamma för byggsvängens lägst betalda.**

● **På små företag, där chefen har ett stort inflytande och en nära påverkan på det vardagliga arbetet, blir lönen ofta lägre.**

Känner man chefen alltför väl kan det vara genant att hela

tiden tala för att man ska höja lönen. Särskilt om chefen hela tiden påpekar hur dåligt firman går.

Glasarbetare och städare ingår bland andra i den här gruppen.

● **Ensamarbete** är inte bra för din löneutveckling.

Den som arbetar utan kolle-



ANDERS LINDH

gor har svårare att få i gång aktivitet för att höja lönen än den som arbetar i lag.

Maskin- och bilförare är exempel på byggnadsarbetare som arbetar mycket ensamma.

● **Hos vissa yrkesgrupper är prestationslöner ovanligare än hos andra.**

Ofta kan det vara ett stort mentalt steg att gå från tidlön till prestationslön. Självförtroendet kan svikta och man är osäker på om man klarar kraven.

Ändå har det visat sig att till

exempel ställningsbyggerlag, som börjat arbeta på ackord, ganska snabbt har kunnat höja sin timförtjänst med 20 kronor.

● **Små företag hör ofta ihop med små objekt.** Även om du har prestationslön finns ofta på små objekt problem med materialtillförsel, som hämmar produktiviteten och därmed din lön.

Återigen drabbas yrkesgrupper som till exempel glasarbetare.

JOHAN SJÖHOLM



Skanskas ordförande Sverker Martin-Löf fortsätter toppa byggbranschens inkomstliga, med en inkomst på 13,3 miljoner.

2004 års raket är NCC:s ordförande Tomas Billing, som fördubblat sin årsinkomst till 13 miljoner kronor.

HÖJDARE FÅR 13 MILJONER OM ÅRET

Så mycket tjänar byggdirektörerna/ 2004 års inkomstraket i den svenska byggbranschen var NCC:s ordförande Tomas Billing. Han mer än fördubblade sin inkomst och tjänade motsvarande 47 genomsnittliga byggnadsarbetarlöner.

TEXT JOHAN SJÖHOLM FOTO PRESSENS BILD OCH ANDERS LINDH

NCC-ordföranden Tomas Billings inkomst på 13 187 400 överträffades bara av kollegan i Skanska, Sverker Martin-Löf.

Med sina 13 333 100 kronor behöll han sin position som byggbranschens bäst betalda. Och detta trots att hans inkomst faktiskt minskade med 23,8 procent.

Tomas Billing vill inte kommentera sin inkomstökning på 108,9 procent. I ett e-mejl till tidningen skriver han så här: "(...) som styrelseordförande i

NCC (...) erhåller jag ett arvode på 500 000 kronor. Jag har ingen pension, konsultarvode eller annan ersättning från NCC. Det är min arbetsgivare Nordstjernan

LÖNER SÅ MYCKET TJÄNADE DIREKTÖRER OCH FACKTOPPAR

	Taxerad inkomst 2004 (kronor)	Förändring sedan 2003 (procent)	Förmögenhet 2004 (kronor)
Sverker Martin-Löf , ordförande, Skanska AB	13 333 100	-23,8	20 071 000
Tomas Billing , ordförande, NCC AB	13 187 400	108,9	14 108 000
Lars Lundqvist , ordförande, JM AB	5 982 800	2,6	2 864 000
Stuart Graham , vd, Skanska AB	5 757 100	10,6	
Alf Göransson , vd, NCC AB	5 005 300	-17,3	8 532 000
Mats Paulsson , vd, Peab	3 647 900	13,9	23 938 000
Per-Olof Sjöberg , ordförande, NVS	3 642 400	-1,7	11 473 000
Johan Skoglund , vd, JM AB	3 122 200	-11,1	143 000
Olle Ehrlén , ordförande Sveriges Byggingustrier (BI)	2 820 400	23,7	
Mats Williamsson , ledamot, BI (Skanska)	2 601 100	5,5	835 000
Göte Brännvall , ledamot, BI (Peab)	2 471 700	21,6	
Anders Elfner , ledamot, BI (Peab)	2 118 900	-51	272 000
Per-Ingemar Persson , vd, Veidekke Sverige	2 011 000	-37,5	3 024 000
Håkan Bergqvist , vd, NVS	1 611 300	11,1	1 785 000
Bo Antoni , vd, BI	1 520 300	-1	2 348 000
Roine Kristiansson , vd, VVS-Installatörerna (VVS-I)	1 353 100	-4,9	
Hans Enström , vd, Elektriska Installationsorg. (EIO)	1 088 300	8,1	
Leif Gustafsson , vd, YIT AB	1 043 800	0,5	
Bo Tiderström , ledamot, BI (MVBAB)	979 100	-2	1 954 000
Arne Jakobsson , vd, Målaremästarnas riksförb. (MRF)	979 000	11,1	
Hans Tilly , ordförande, Byggnads	840 900	0,4	
Nils Jakobsson , vd, Maskinentreprenörerna (ME)	835 400	1,9	
Clas Nykvist , ekonomichef, Byggnads	821 200	1,3	
Jerker Wallin , ledamot, BI	707 800	-10,4	2 428 000
Stig Larsson , ordförande, Elektrikreförbundet	695 400	2,5	
Bertil Magnusson , ledamot, BI	664 600	8,7	
Robert Kiesjstut , vd, Plåtslagarnas Riksförb. (PRF)	660 100	20,4	
Björn Husselius , ordförande, ME	644 500	0,8	
Lars-Åke Lundin , ordförande, Målareförbundet	643 000	12,3	
Jan Svensson , ordförande, BI	640 700	9,3	7 636 000
Ingemar Edvardsson , ledamot BI	628 400	7,5	757 000
Per Sjöhult , vd, Glasbranschföreningen	610 000	2,3	
Lars Sjöblom , ordförande, PRF	585 600	1,3	
Tomas Gustafsson , andre ordförande, Byggnads	561 800	1,4	
Lars Karlsson , ledamot, Byggnads	547 100	9,7	
Leif Jansson , förbundssekreterare, Byggnads	541 700	5	
Gunnar Ericson , förhandlingschef, Byggnads	517 800	0,9	
Kjell-Åke Trygg , ledamot, Byggnads	517 400	2,1	
Patrik Sarin , ledamot, BI (Feab Isolerproffs AB)	512 100	80,6	4 500 000
Gösta Allthin , ordförande, EIO (Tranås elektriska)	510 300	8,5	
Ulf Wernqvist , ledamot, BI (AB Takvärn)	498 100	54,4	1 020 000
Torgny Johansson , ledamot, Byggnads	488 100	2,9	116 000
Bertil Pääjärvi , ledamot, Byggnads	470 300	2,8	
Arnold Pettersson , ledamot, Byggnads	413 400	0,4	
Lars Hildingsson , ledamot, Byggnads	395 300	2,6	
Tommy Fundin , ledamot, Byggnads	394 800	1,5	
Per Stureson , ordförande, MRF	393 300	31,5	
Östen Lindgren , ordförande, VVS-I (Lindgrens Värme)	319 600	-6,2	
*Genomsnittlig byggnadsarbetarlön	282 700	2,8	
Göran Grosskopf , ordförande, Peab	0	0	

* Siffror från Byggnads lönestatistik

som bestämmer min lön och den kommenterar jag aldrig.”

Nordstjernan är det invest- mentbolag där Tomas Billing är vd och som är NCC:s största ägare.

Liksom tidigare år domineras den absoluta toppen av bygg- branschens inkomstliga 2004 av direktörer och ordförande från NCC och Skanska. Enda egent-

liga nykomling är JM:s nyligen tillträdde ordförande Lars Lundqvist. Han gick direkt in på listans tredjeplats med en inkomst på 5 982 800.

I botten av näringslivstoppar- nas inkomstliga ligger Peabs ord- förande Göran Grosskopf som inte redovisade någon inkomst alls i Sverige 2004.

När det gällde att skaffa in-

komst av kapital var släkten Paulsson, som kontrollerar Peab, framstående. Mats Paulsson, vd, drog in nästan 8,5 miljoner i kapitalinkomster.

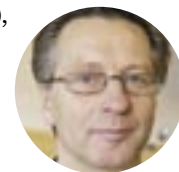
Och äpplet föll inte långt från trädet.

Brorsonen Svante, som sitter i Peabs styrelse, hade 2004 en kapitalinkomst på cirka 6,1 mil- joner. ●

TILLY HADE HÖGST FACKLÖN

● Byggfackens två högsta inkomster återfanns 2004 inom Byggnads. Orsaken är arvoderade sidouppdrag.

Hans Tilly, ordförande i Byggnads (bilden), var den inom de tre byggfacken som tjänade mest 2004. Hans in- komst stannade på 840 900 kronor. Det är nästan exakt samma inkomst som 2003. Av Hans Til- lys inkomst kommer cirka två tredjedelar från Byggnads och resten från externa styrelseupp- drag i bland annat Riksbyggen, LO:s styrelse och Byggnads a- kassa.



Tvåa i fackets inkomstliga var Byggnads eko- nomichef **Clas Nykvist** (bil- den), som tjä- nade 821 200.

Också han har arvoderade sidouppdrag, bland annat i Andra AP-fonden och Folksam spar.

Elektrikernas ordförande, Stig Larsson, skrapade ihop 695 400 kronor och kollegan i Målareför- bundet, Lars-Åke Lundin, drog in 643 000. ●

STÖRSTA KAPITALINKOMSTERNA 2004

1. Fredrik Lundberg, vice ordförande, NCC: **331 886 533 kronor**

2. Mats Paulsson, vd, Peab: **8 486 040 kronor**

3. Svante Paulsson, styrelseledamot, Peab: **6 101 168 kronor**

4. Tomas Billing, ordförande, NCC: **4 478 284 kronor**

5. Per-Olof Sjöberg, ordförande, NVS: **1 067 773 kronor**

TUNNELN DÄR VINTE



Skidåkning inomhus blir verklighet i Värmland/
Evig vinter. En mardrömstanke för många. En
bild av paradiset för Vasaloppsentusiaster. I
värmländska Torsby byggs just nu landets första
skidspår inomhus. Här ska snön ligga vit även när
sommaren står i full blom.

TEXT JOHAN SJÖHOLM FOTO JIMMY WIXTRÖM

RN ALDRIG TAR SLUT



Lastbilschauffören Ove Ramsten släpper upp kopplingen. Långsamt börjar hans ombyggda Volvo FL10 rulla över leran. Först en skarp vänstersväng, sedan en raksträcka innan uppförslutet börjar. Hastigheten är så låg att nålen på instrumentbrädan inte ens ger utslag. Ett par hundra meter bort skymtar slutmålet.

152 gånger förut har Ove gjort det här. Forslat en 14,6 ton tung betongbåge från gjutstationen till monteringsstället. Suttit där på förarplats och försökt bedöma om lutningen på lasten är för kraftig.

Tippar hon nu?

Nej, det gick bra den här gången också.

Ove följer ungefär samma väg som skidåkarna ska göra när skidtunneln i värmländska Torsby väl står klar. Genom kurvor, upp för backar. Sex, sju vändor på en dag hinner det bli. Ändå har han inte vant sig.

– Du vänjer dig aldrig. Det är när du vänjer dig som det börjar på att bli riktigt farligt.

Skidtunneln i Torsby är den första i sitt slag som byggs i Sverige. 1,3 kilometer konstfruset skidspår som slingrar sig genom landskapet, under ett skydd av isolerad betong. 500 betongbågar av det slag som Ove kör med sin lastbil bildar, staplade på rad, själva tunnelkroppen. Höjden från spår till tak är fyra meter.

Främsta målgruppen är Vasaloppentusiaster i södra Sverige, som har problem med naturlig snötillgång i god tid till första söndagen i mars. Åtskilliga tusen personer väntas vara beredda att betala för att få ett antal skidmil i benen. Spåret kombineras med hotell- och vandrarhemsanläggningar, skjutvall för skidskyttar och diverse andra attraktioner som drar besökare.

När Ove kommit ungefär halvvägs på sin resa med betongbågen måste han hålla ut en smula till höger. Någon har slarvigt ställt sin skottkärra en bit in i spåret. Ove får precis plats att rulla förbi den,

”På en vanlig lastbil hade ramen knäckts direkt.”

men är ändå irriterad. Vartenda litet störningsmoment ökar riskerna för honom.

– Alla vet att ingenting ska stå här. Deyngre killarna är ganska duktiga på att slarva, säger han.

Betongbågarna liknar ingenting Ove kört förut. Fjädring och flak på Volvon är ombyggda speciellt för tunnelbygget.

– På en vanlig lastbil hade ramen knäckts direkt, säger Ove.

En 40-gradig gir åt vänster tar honom in på den sista biten mot slutmålet. Backen blir plötsligt betydligt brantare.

De första skidtunnlarna byggdes i Finland. Ingen är så lång som den i Torsby. I första hand kommer natursnö att utgöra spårunderlag, eftersom den är billigast. I andra hand används snökärl så länge temperaturen tillåter och i tredje hand tillverkas snö i ett slutet kylsystem. Snölagret blir i början av säsongen 70 centimeter tjockt. Efter hand som snön smutsas ner av snor, snus och annat skidåkaravfall, hyvlas det av som en ost och blir som tunnast 30 centimeter.

Ove Ramsten är framme med bågen. Fästet höll också i den brantaste delen.

Nu förses bågen med ett stämp från sida till sida för att den inte ska brytas av under kranlyftet. Likt ett jättelikt, liggande D skickas det sedan upp i luften. Montören Gino Larsson tar vid. Betongbå-

garna gjuts på bygget. Fyra ovala formar har placerats strax intill bodedabliering. Tillsammans kan de gjuta åtta bågar samtidigt. Bågarna som ska bilda kurvor är svårast. Inte nog med att de har en profil som liknar toppen av ett ägg. De måste dessutom gjutas som tårtbitar, med en tjock ände och en smal. Gjutformarna byggs om beroende på hur skarp den sväng är, som för närvarande monteras.

– Bara utsättningen till formarna tog fyra dagar att göra, berättar snickaren Ulf Persson.

FAKTA SKIDTUNNELN I TORSBY

Vad byggs: cirka 1,3 kilometer tunnel för åretruntskidåkning.

Kostnad: 61 miljoner. Vem bygger: NCC är huvudentreprenör.

Beställare: Fritid i Nordvärmland AB (bolag samägt av Torsby kommun och privata ägare).

Lön: mellan 147 och 150 kronor per timme. Inget regelrätt ackord eftersom referensobjekt saknas, men ändå prestationslön. Möjlig maxlön är 151 kronor.



1925-1932

”Utterns” omaka skidpar

En tidig Uppfinnar-Jocke i världseliten är Sven Utterström. Förutom olika vallaexperiment prövar ”Uttern” också att åka på en lång och en kort skida och att tillverka egna, handsydda dräkter. OS-guld på 18 kilometer 1932 kröner en stor skidkarriär.

1964

Kolhydrater i Innsbruck

I flera år har fysiologen PO Åslin haft teorier om nyttan av att proppa i sig kolhydrater före hårda skidlopp. I Innsbruck-OS ger hans försök resultat på allvar. Sverige vinner dubbelt på femmilan och missar bronset med en hårsmån.

1982

Skridskostilen

Amerikanen Bill Koch tar brons på tremilen vid VM i Oslo. Inget särskilt med det, om det inte varit för sättet han åker på. Bill sprattlar sig fram likt en skridskoåkare i spåret. Skidåkningens fria stil, skridskostilen, är på allvar presenterad för världen.

1920

LÅNGSKIDÅKNING – EN UPPFINNARSPORT

1960



Landets Vasaloppsentusiaster står i stor tacksamhetsskuld till den här mannen: lastbilschaufför Ove Ramsten. Med hjälp av sin ombyggda Volvo FL10 ser han till att betongbågarna, som bildar skidtunnels kropp, hamnar hos montörerna.

Somliga får grundämnena uppkallade efter sig, andra ger namn åt gator eller kolonier i Afrika. Montören Gino Larssons eftermäle blir betongskarvar. Gino är mannen som ser till att bågarna hamnar kloss i kloss med varandra. Varje gång det inte riktigt lyckas uppstår det som gubbarna på bygget döpt till Ginoskarv.

– Men det är han där som får det tvivelaktiga nöjet att fylla i dem, säger Gino och skrattar.

Han pekar på snickaren Odd Maalsnes. Hans jobb blir att friforma i en båge runt hela tunnelkroppen och sedan fylla Ginoskarvarna med betong. Hittills är 23 skarvgjutningar planerade, men det kan bli fler. För ändamålet har en specialställning tagits fram, som skruvas fast direkt på tunnelkroppen.

– Formningen blir speciell, eftersom det blir valv och vägg på en och samma gång, säger Odd.

I juni invigs tunneln. Då komplett med kylslingar i marken, vallarum, skidshop och troligen även restaurang eller kafé. Förhoppningen är att någon ur kungafamiljen ska närvara. Chauffören Ove Ramsten lär inte vara kvar. Skidåkning lockar honom inte. Däremot är han positiv till att tunneln byggs.

– Om inte annat ger den mig jobb ett tag, säger han.

Så snart båge nummer 153 är på plats återvänder Ove till utgångsläget. 347 vändor återstår. Bara att hoppas att FL10:an är med honom hela vägen. ●

1985

Gunde Vasa

Dagarna innan VM-premiären i Seefeld chockar Gunde Svan konkurrenterna. På äkta Gustav Vasa-manér tränar han med en 210 centimeter lång bambustav. Internationella skidförbundet förbjuder staven innan Gunde får chans att tävla med den. Ändå vinner han två individuella guld vid mästerskapen.

1992

Förkrigsskidor

Den norske skidkungen Vegard Ulvang flinar när Christer Majbäck presenterar en ny giv i medaljkampen: skidor med träkärna. "Förkrigsskidor", anser Ulvang. Någon succé blir aldrig träskidorna, men med en sjuätteplats slår Majbäck åtminstone Ulvang på femmilen i Lillehammer-OS 1994.

1993

Hög höjd på lågland

I Finland stänger skidåkare in sig i hus med manipulerad luft som liknar alpförhållanden. Syftet är att föröka kroppens syrebärande blodkroppar. Förtäckt doping, anser kritikerna. I Sverige bygger Per Elofsson ett höghöjdsrum i bostaden. Han överger det efter ett par säsonger. Metoden förbjuds i Norge 2003.

1980

1990

2000

”JAG FÅR DEN LÄGST

Polske Maciej förstår svenskarnas oro för lönedumpning/ Längtan efter femåriga dottern Nadia gör att Maciej Wanik, från Krosno i södra Polen, kommer att sluta med utlandsjobb. Men först ska han få färdigt huset. Tills dess står han ut med kylan i norr. Fast han skulle uppskatta bättre kontakt med svenskarna.

TEXT OCH FOTO INGEMAR DAHLKVIST

Det vore fantastiskt om vi kunde komma närmare svenskarna, som jobbarkompisar. Men de måste ta första steget.

Det säger Maciej Wanik, 28 år, byggnadsarbetare på polska Eurotech. Han har varit med både på Svinesundsbron och på Götatunneln i Göteborg utan att få någon kontakt med svenska jobbarkompisar.

Han är lite besviken men inte förvånad, tror att det beror på att de är rädda om sina jobb. En del av de reaktioner han mött, framför allt i Göteborg, har varit jobbiga.

– Någon hade satt upp skyltar på skåpen i boden. ”Polacker är lika med 6 Euro”, stod det, berättar han.

– Och en gubbe gick omkring och skrek åt oss. Men vi skrattade mest åt det.

Maciej bor i Krosno i sydöstra Polen. När Byggnadsarbetaren träffar honom är han hemma, i sin mors hus på en snöig sluttning i utkanten av staden. Han, hustrun Małgorzata och femåriga Nadia bor i ett rum i en hyreslägenhet hos Małgorzatas föräldrar men tillbringar mycket tid med Maciejs mamma och syskon. Det är bättre med plats där tills dess att det egna huset blir klart.

– Det är det enda skälet till att jag jobbar utomlands. Att få pengar till huset. Jag kan inte tänka mig ett liv så här. Snart vill jag ha ett jobb här hemma, säger Maciej.

Utöver de två jobben i Sverige, sammanlagt 20 månader, har han arbetat i Tyskland vid fyra tillfällen och nu senast, före jul, i Norge. Sedan sex år är han fast anställd på Eurotech, för det mesta uthyrd till tyska Bilfinger Berger.

– I vår börjar de ett brobygge i Göteborg. Jag har blivit lovad att få vara med där, säger han.

Eurotech har flera hundra man ute på jobb i Europa. Många av dem har en fast anställning som, enligt Maciej, innebär att de har förtur till utlandsjobb och att företaget an-

stränger sig för att ordna jobb hemma när de inte har jobb att erbjuda utomlands.

– Här bygger Eurotech enfamiljshus och lönen är ungefär en femtedel av det man får på utlandsjobb. Så många tar ledigt eller tar ut semester när de inte har utlandskontrakt.

Inför jobbet i Göteborg, på Götatunneln åt Bilfinger Berger, skrev Maciej på ett kontrakt som reglerade lön under jobbet. Så gör man vid varje utlandsjobb och Maciej säger att han fått ungefär 145 kronor per timme i lön på de senaste jobben. Efter polska skatter och egenavgifter har han ungefär 60 procent kvar.

– Företaget har sagt att det är den lägsta tillåtna lönen. Jag tycker att jag är värd samma lön som de svenska byggnadsarbetarna men det här är ändå så mycket att det är värt att åka, säger han.

Han åkte i företagets minibuss upp till Göteborg via färjan från Swinoujście. I början bodde de i stugor på en campingplats. När de fått förläggningen klar, på ett industriområde i Partille, flyttade de in där.

– Det var okej, men det tokiga var att ett företag hade lager på samma tomt så vi bodde bakom en låst grind, berättar Maciej.

Själva jobbet i Göteborg var bra, säger han. Den tekniska utrustningen, arbetsmiljön och organisationen var det han uppskattade mest. Enligt Maciej arbetade de 40-timmarsvecka, men andra anställda säger att det var rätt mycket övertid. Företaget betalade en tio dagars hemresa efter en och en halv månad.

Det är ingen på Eurotech som är med i någon fackförening. Maciej är inte intresserad säger han. Han vet inte vad som skulle hända om någon gick med i facket.

– Eurotech är bra. De betalar bra och de betalar när de ska, konstaterar han.

– Det betyder att det inte finns behov av något fack.

Hans arbetskamrat Tadeusz Kudła, som var med på Svinesundsbron, håller med. Ta-

deusz bor i en hyrestrea i ett område med gråa sexvåningshus nere i Krosnos centrum. Efter Svinesundsjobbet har han varit i Irland i åtta månader på jobb.

Liksom Maciej har han åkt hem för att fira jul med familjen.

– Julen missar jag inte om jag så skulle gå hem, säger han.

Tadeusz hoppas på jobb i Norge åt Eurotech under 2006. Och han bekräftar Maciejs bild av Eurotech som ett företag som är ovanligt bra för polska byggnadsarbetare, som vill skapa bättre ekonomiska villkor för sina familjer hemma i Polen. Tioåriga dottern Angelika sms:ar varje dag sitt ”jag längtar efter dig”, men hustrun Halina konstaterar ändå att familjen mår mycket bättre när pappa har utlandsjobb.

Maciej och Tadeusz förstår oron för att de ska pressa lönerna. Men de konstaterar krasst att det är som det är.

– För oss är det viktigast att tjäna pengar. Nu är det möjligt, säger Maciej.

Tadeusz har inte mött några klagomål, säger han.

Hustrun Halina säger att hon förstår att det skulle vara svårt att leva på den lön Tadeusz fick i Sverige om familjen bodde i Sverige.

Både Maciej och Tadeusz anser att de är mer arbetsvilliga och lika yrkeskunniga som de kollegor de träffat på under sina utlandsjobb. De tror att det är därför de får jobben. Men de skulle gärna bli helt accepterade.

Maciej lyser upp när samtalet kommer in på möjligheten att ordna fotbollsmatcher mellan de polska och de svenska byggnadsarbetarna. Han tror inte mycket på Polens chanser i VM. Men i en match mellan svenska och polska byggnadsarbetare i Göteborg, någon gång i vår, tror han att resultatet från förra VM i Tyskland, 1974, skulle kunna upprepas. Då vann Polen.

– Men, som sagt, svenskarna måste ta första steget, säger han. ●

A TILLÅTNA LÖNEN”



SÅDANA ÄR VILLKOREN PÅ EUROTECH

- Eurotech hade ett så kallat hängavtal på anläggningsavtalet vid Götatunneln i Göteborg.
- Ackordsmätning på jobbet gav 154 kronor under maj till september och 149 kronor i oktober, alltså något mer än de 145 som Maciej uppger. Han vill inte styrka sin uppgift om lön genom att visa upp paper på vad han tjänar.
- Anläggningsavtalets traktamente skulle ha givit extra utdelning, reducerat för gratis boende. Traktamentets storlek skulle ha avgjorts enligt polska skatteregler, men Maciej har inte fått traktamente.
- Avtalet innehåller inga regler om hemresor eller lön under ledigheten. Svenska anläggningsbyggare reser normalt hem oftare än en gång var åttonde vecka.
- Ersättningen för ledig tid och tid utan utlandskontrakt regleras inte i hängavtalet, som bara gäller tunnelbygget.

WARSAWA

KROSNO

Bilfinger Berger har fått en bro på Botniabanan. Men så långt norrut vill inte Maciej Wanik åka. Han väntar på en bro i Göteborg.

Allt ljus på snickaren från Österbotten

På turné med en riktig storsäljare

Han är en av landets populäraste skivartister med både guld- och platinaskivor i bokhyllan. Men försäljningsframgångar betyder inte alltid glitter och glamour. Husvagnsliv och tunga lyft är fortfarande vardag för den skönsjungande snickaren Hans Martin.

TEXT JOHAN SJÖHOLM FOTO MAGNUS TORLE

Tisdagen den 6 december

Linnéskolans aula, Hässleholm

När Hans Martin prick klockan sju kliver in på scenen, har han bytt träningsoverallen mot skinnpaj av tidstypiskt femtiotalssnitt. På fötterna har han honky-tonk-skor, ett slags myggjagare med trubbig tå i stället för spetsig. Han är klädd som för en tidsresa. Kvällens spelning är tänkt att gå i nostalgins tecken, precis som senaste plattan "Minnenas promenad". I låtlistan finns klassiker som "Que sera sera" och "Hello Mary Lou".

Publikens applåder växer snabbt i styrka. Hans Martin tar emot dem med ett blygt, nästan förläget leende. Ett kort ögonblick ägnar han åt att kolla mixerns inställningar en sista gång.

Sedan drar han radioskämtet.

Tre timmar tidigare:

Strax efter att den sista gymnasieeleven hoppat på skolskjutsen hem, anländer Hans Martin och hans fru Gunborg till Linnéskolans parkering.

Hans, eller Hasse som han kallas av vännerna, är irriterad. Han fick aldrig någon riktig adress och kunde därför inte ställa in sin färddator. I stället har han irrat runt i Hässleholm i nästan en halvtimme.

- Det är inte lätt att hålla på och vända och trixa med den här, säger han och nickar åt husbilen han köpte i Tyskland i januari.

I snart en månad har den varit Hasses och Gunborgs hem. Två sängar längst bak, toalett, spis, ugn, matplats, tv och dvd-spelare. På det begränsade utrymmet ryms trots allt de flesta moderna bekvämligheter. Eftersom vi kommit in i december har det lilla matbordet



bakom förarplatsen smyckats med tomtar och julblomster. På instrumentbrädan sitter en liten gran av plast.

Bättre än hotell anser både Gunborg och Hasse.

- När jag spelade i dansband bodde jag så mycket på hotell. Det här blir mer som ett eget hem.

55-årige finlandssvensken Hasse Martin från Sundom i Österbotten, är en av Sveriges bäst säljande skivartister. Bland dansbanepubliken har han varit känd sedan 1980-talet, som sångare i Tommy's. Solodebuten, "Landet där solen ej går ner" från 2001, har sålts i nästan osannolika 150 000 exemplar. Det är lika mycket som Bruce Springsteens "the Rising" som kom året efter.

Likheterna mellan de båda artisterna slutar där.

I Sverige innebär inte stora försäljningsframgångar automatiskt ett

glamoröst turnéliv med livvakter, privatflygplan och stora pressuppbåd. På Linnéskolan låser en vaktmästare upp aulan. Hasse bär själv in högtalare och all annan utrustning. Vaktmästaren förevisar kort hur ljuset i lokalen fungerar och var toaletterna finns.

- Jag kommer tillbaka vid halv nio och låser efter er, säger han, innan han försvinner.

Strax efter fem dyker Felle Fernholm upp. Han har varit i branschen längre än de flesta. På 1950-talet kom han en gång Little Gerhard inför 22 000 personer i Malmö folkets park. Några år senare lämnade han scenen och blev konsertarrangör i stället. Under åren har han jobbat med alla de stora, från Hep Stars till Carola.

Vid 64 års ålder är Felle fortfarande aktiv som arrangör, om än i lite mindre skala. På Hasse Martins turné hjälper han till att rigga

scen och sälja biljetter. Felle är hyfsat optimistisk inför kvällens spelning. 55 personer har löst förköp. Erfarenheten säger att ungefär lika många betalar vid dörren. En okej siffra så här nära jul. Konkurrensen är mördande. Inte minst från alla lokala kyrkokörer som ger konserter i december.

– De tar oftast inte mer än fyrtio kronor och de lockar all släkt och alla vänner de har, säger Felle.

Hasse Martin följer samma ritual inför varje spelning. 45 minuter innan det är dags att gå in på scen drar han sig undan i husbilen för att byta om och vara för sig själv. Att stå på scen som soloartist är sju resor värre än att sjunga i dansband. På den här turnén har han ingen orkester med sig. All kompmusik ligger förprogrammerad i en mixer som Hasse sköter från scenen.

– Allt fokus ligger på mig. Jag minns de första solojobben. Jag var så nervös att jag höll på att skita på mig alltså, säger han.

Om Hasse är nervös i kväll döljer han det väl för sin publik. Rösten är stadig och tonarten ligger rätt när hans österbottniska stämma fyller aulan. Inledningsnumret är titelspåret från senaste plattan, ”Minnenas promenad”. En egenkomponerad melodi som Gunborg skrivit texten till.

Den föregås som vanligt av radioskämtet.

Hasse pillar in en hörsnäck i örat som han använder för att kunna höra sig själv under konserten. Samtidigt säger han:

– Så ska jag bara sätta på radion också. Jag brukar lyssna på Karlavagnen under konserterna.

Hässleholmarna svarar med ett skratt.

Onsdagen den 7 december

Landskrona teater

Tommys gick in på Svensktoppen för första gången den 28 november 1998. Samma dag dog Gunborgs mamma.

– Släkt och vänner ringde hela dagen för att gratulera. Varenda gång fick jag förklara vad som hänt. Folk var jättegglada när de ringde. När de la på grät de, berättar hon.

Gunborg ser aldrig sin mans konserter. Hon vill inte orsaka honom någon extra press eller nervositet. Ungefär samtidigt som Hasse inne på Landskrona teater bestämmer sig för att hoppa över radioskämtet, börjar hon diska och göra fint i husbilen. Bara 15 personer löste biljett i kväll. Helst ville nog Hasse ställa in, men Felle tyckte att han måste ge folket som ändå kom vad de betalat för.

”Jag minns de första solo-jobben. Jag var så nervös att jag höll på att skita på mig alltså.”

Gunborg och Hasse träffades 1970 när Hasse gjorde lumpen. Något år senare flyttade de till Stockholm. Eftersom Hasse var självlärd snickare och byggandet i miljonprogrammets Sverige gick på högvarv fick han snabbt arbete. Mest på mindre servicejobb, men det hände även att han ryckte in på större nybyggen. Lönen var bra. För den som var beredd att arbeta obekväma tider kunde den dessutom ökas med flera hundra procent. Även andra bonusar kunde utgå. På en gjutning i Rotebro fick Hasse betalt för övertiden med en splitter ny elektrisk mangel.

– Vi har fortfarande kvar den, berättar Gunborg.

1982 återvände makarna Martin till Finland. Äldste sonen Tommy var född och minstringen Kjell var på väg. 1986 bildade Hasse Tommys, döpt efter sonen. Han hade spelat i flera olika orkestrar tidigare, men det var först nu han bestämde sig för att se hur långt de musikaliska vingarna bar. 15 år av intensivt turnerande upp och ner genom Sverige följde. När Tommys var som populärast erbjöd Bert Karlsson dem 400 000 kronor för att lämna skivbolaget Frituna för Berts eget Marianne Records. I TV 4 under Bingolottos glansdagar uppträdde de för 3,5 miljoner tittare. 2001 klev Hasse av karusellen, föga anande att hans kommande soloskiva skulle bli hans överlägset största försäljningssuccé.

– Att en finsk artist säljer platina i Sverige är inte så vanligt. Folk där hemma förstod nog inte riktigt hur stort allt var, säger Gunborg.

Gunborg är glad att dansbandsåren är över. Hemma i Finland fick hon ofta ta ett stort ansvar för familjen. Hon kan förstå att det är många skilsmässor bland folk i musikbranschen.

– Jag har stått och frusit ensam vid många ishockeyrinkar när våra söner spelat.

Som soloartist styr Hasse mer själv över turnerandet. Inkomsterna räcker för att han inte längre ska behöva arbeta vid sidan om. Gunborg följer med på alla resor. Hon tar ledigt från arbetet som köksa på ett daghem hemma i Sundom och sköter skivförsäljningen efter spelningarna.

– Jag tycker om att träffa människor. Nu hinner vi ju se oss omkring också. I somras när vi for förbi Göta kanal tog vi oss tid att titta på slussarna. Hasse hade säkert åkt förbi där hundra gånger med Tommys utan att ens tänka på att de fanns.

Efter Landskronaspelningen är Hasse en smula dämpad. Han erkänner att det är svårt att tända till inför en så liten publik. Radioskämtet kunde han inte riktigt förmå sig till. Ändå är han proffsig och mycket artig mot folk som köper hans skiva och ber honom signera.

– Är det någon trängsel här i dag, skämtar han när han kommer ner till teatergarderoberna där Gunborg står redo med skivbackarna och pennan.

Landskronadamerna Iris Olsson och Britt Alm har köpt var sin skiva. De fnissar och får sina autofrafer.

Förra året flög Hans Martin och yngste sonen Kjell till Tyskland och köpte husbilen. I ett specialbyggt utrymme förvaras konsertutrustningen.





Hans Martin signerar i lugn och ro skivor åt Iris Olsson och Britt Alm på Landskrona teater. Värre var det på konserthuset i Växjö för några år sedan. Där skrev Hans 400 autografer på kort tid och fick kramp i armen. Försäljningen av skivorna sköts av frun Gunborg.

8 december

Medborgarhuset, Eslöv

Klockan två rullar Felle med sin bil genom tullen i Helsingborg. Han, Hasse och Gunborg ägnade förmiddagen åt att åka över till Danmark och handla mat och dryck till stundande julfester. Nu är turnésällskapet tillbaka på svensk mark. Hasse och Gunborg lämnade tillfälligt husbilen på raststället strax norr om Landskrona där de tillbringade natten. På sommaren när campingplatserna är öppna är det gott om bra övernattningsställen. Så här års gäller det att hitta platser som är upplysta och inte alltför ödsliga. Samtidigt får nattsömnerna inte störas av trafik.

– Det funkade jättebra i natt. Vi stod inte precis vid långtradarna, så där var lugnt, men ändå hade vi folk omkring oss, berättar Hasse.

Vinterns turné omfattar 26 spelningar. Sitt allra första uppträdande gjorde Hasse som 13-åring i bygdegården i Sundom. På en julfest framförde han schlagern "En gång är ingen gång" på akustisk gitarr i duett med sin kusin. Hasse hade musiken omkring sig under hela uppväxten. Mamma Elin var troende och sjöng lovsånger på frikyrkomöten. Flera av dem tolkade Hasse på "Landet där solen ej går ner". Men trots att han spelat in två andliga skivor har han svårt att definiera sig själv som kristen.

– Vad är egentligen en kristen människa? Vissa säger att man inte kan ta sig en grogg om man är kristen. Jag brukar säga till folk som frågar att jag har min barnatro kvar. Den fick jag av mamma, säger Hasse.

Uppväxten i Österbotten var inte den lättaste. Elin blev änka med fem barn när Hasse var nio år. Yngsta syskonet i skaran var bara 18 månader. Dittills hade Elin varit hemmafru. Nu måste hon ut och arbeta. Hon sålde grönsaker på torget i Vasa och hjälpte traktens bönder.

– Även om vi var väldigt fattiga gick det otroligt bra. Dessutom hade vi en ko och vi odlade egen potatis så vi behövde aldrig svälta.

Men det är klart att mamma var tuff. Hon hade ansvar för mycket, säger Hasse.

Han sörjer lite att inga ljudinspelningar finns på Elins sång.

– Det hade varit fint att ha någonting sparat. Men på den tiden spelade man sällan in. Vi hade ingen bandspelare.

Publiktillströmningen i Eslöv är betydligt bättre än i Landskrona. Halv åtta startar spelningen. De första gästerna dyker upp mer än en timme innan. Hasse är på gott humör. Radioskämtet drar han två gånger. Först på det vanliga stället i början och sedan en bit in på konserten.

– Minns ni när första lp-skivan kom? frågar Hasse publiken.

Någon föreslår 1951, men rösten når inte ända fram till scenen.

– Du måste prata högre. Jag lyssnar ju på Karlavagnen.

Publiken skrattar och klappar med på "Räck mig din hand". Efteråt håller hugade skivköpare nästan på att välta det lilla bordet som Gunborg gjort i ordning. På en knapp kvart säljer hon säkert 40 plattor. Hasse skriver autografer och försöker samtidigt svara på frågor och tacka för berömmet.

– Vi saknar dig på dansbarnorna, bara så att du vet, säger en kvinna på bred skånska.

Hasse ler blygt.

Tre spelningar återstår. Om några dagar är han tillbaka i Sundom och sonen Tommys pågående husbygge. Veckorna före turnén var han där varje dag. I vår blir han farfar.

Sista gästen tackar för en trevlig kväll och går. Medborgarhusets foajé blir med ens alldeles stilla. ●

ANDRA PLATINASÄLJARE I SVERIGE 1999-2004

Åsa Jinder: Folkmusik på svenska

Lasse Stefanz: Det här är bara början (2003)

The Real Group: Allt det bästa (2002)

Lennart Wärmell: Dans kring granen (1999)

Källa: Ifpi (Gränsen för platinaskiva är 60 000 sålda ex)



Stefan Wikström fick en justerbar säng av sin arbetsgivare. I den sover han bättre på nätterna.

SÅ FICK STEFAN RÄTT MO

Läkaren ville sjukskriva, men försäkringskassan sa nej. Till slut fick Stefan Wikström rätt – och 35 000 kronor i retroaktiv ersättning.

TEXT OCH BILD KENNETH PETTERSON

Rörmontören Stefan Wikström, 45 år, hade inte ens fyllt 30 år när han fick ont i nacke och axlar.

– Jag har ständig värk dygnet runt. Jag sover sällan mer än två tre timmar sammanhängande varje natt. Så fort jag vänder mig i sängen så vaknar jag för att det gör ont, berättar Stefan Wikström som bor i byn Pålänge vid havet utanför Kalix.

Sömnen blev bättre när han fick en justerbar säng av sin arbetsgivare. Sängen kostade cirka 8 000 kronor och det ville inte försäkringskassan betala. För att kunna sova ordentligt måste han ändå ta tabletter som innehåller morfin.

Stefans skador är klassade som arbetsskada och han har en Ga-

laxenanställning med lönebidrag hos sin gamla arbetsgivare, Rörteknik i Kalix.

Han arbetar numera inne på kontoret och räknar på offerter till kunder och när det behövs rycker han in som säljare i vvs-butiken. Men bara på deltid, skadorna på nacken gör att han inte kan arbeta heltid.

Det hade gått bra ända fram till förra året. Då nekade försäkringskassan plötsligt att betala sjuklön för den del han inte arbetar.

– Läkarna ville sjukskriva mig men försäkringskassan sa nej. De ville att jag skulle jobba full tid eftersom jag har en anpassad arbetsplats.

Anpassningen, som betalats av försäkringskassan, består av ett

höj- och sänkbart bord samt en bekväm kontorsstol.

– Jag kan inte sitta mer än 30 minuter i taget.

Twisten om Stefans sjukskrivning och sjukpenningens storlek var på väg att bli ett fall för länsrätten i Norrbotten. Med hjälp av Byggnads överklagades kassans beslut.

Innan ärendet togs upp i länsrätten tillkom emellertid nya medicinska fakta från de läkare som behandlat Stefan. En nyförtroendeläkare gjorde nu en annan bedömning än den tidigare. Då ändrade försäkringskassan sig och accepterade att Stefan bara kunde arbeta 75 procent.

Han fick 25 procent sjukpenning för nästan ett år utbetalad retroaktivt. Det motsvarar 4 000 kronor i månaden.

Han hade arbetat i yrket i tio år och hade fyllt 30 år när han första gången kände av smärtorna. Men läkaren på företagshälsan sa att det handlade om normal förslitning och att smärtorna skulle gå över inom ett halvår om han slutade med vvs-jobbet.

Läkarna konstaterade ganska snart att han hade en skada på ryggraden. Brosket mellan femte, sjätte och sjunde nackkotorna är borta, vilket gör att nerverna kommer i kläm.

– Skadorna beror på att man böjer nacken när man drar rör i taket ovanför huvudet. När det var så högt i taket att man inte nådde upp, la man röret på huvudet och pressade upp dem med kroppen. Då blir påfrestningarna på nackkotorna stora, förklarar Stefan.

ALLT FLER NEKAS SJUKPENNING

● **Under de första månaderna 2005 har allt fler nekats sjukersättning från försäkringskassan. Men andelen som nekats är fortfarande mindre än en procent, enligt en rapport från försäkringskassan.**

Efter att regeringen bestämt att sjukfrånvaron ska halveras under perioden 2002-2008 har försäkringskassan blivit strängare.

Sedan år 2000 har antalet sjukpenningärenden, som överklagas till länsrätterna, nästan fyrdubbats och beräknas i år uppgå till cirka 4 000 ärenden.

Vart fjärde fall där försäkringskassan nekar någon sjukpenning överklagas till nästa instans – länsrätten. I genomsnitt ändras vart femte ärende som överklagas av länsrätten. Andelen överklagade sjukförsäkringsärenden varierar kraftigt mellan

olika län. Störst andel överklagande har Blekinge, medan Uppsala län har minst andel.

Det är också olika hur ofta försäkringskassorna anlitar förtroendeläkare. I genomsnitt sker det i åtta av tio fall. Minst vanligt är det i Uppsala, medan Jönköpings län ligger i topp.

Yngre män är överrepresenterade när det gäller att få ett nej från försäkringskassan. Däremot är det ingen skillnad mellan andelen arbetslösa och de som har jobb.

Det främsta skälet till att personer nekats sjukpenning är att de anses klara av ett jobb. För att få sjukpenning ska arbetskapaciteten vara nedsatt med minst en fjärdedel. ●

WEBBFRÅGAN

Går du oftare sjuk till jobbet än för fem år sedan?

www.byggnadsarbetaren.se

annons Luna

T F-KASSAN

Han fortsatte i ytterligare åtta år som rörmontör, oftast på ackordsobjekt, innan han sjukskrevs och gick sjukskriven i åtta månader.

Försäkringskassan ville att han skulle pröva på att jobba igen. Men det klarade han inte

– Det gick fyra veckor, sedan var det kört, berättar han.

Det blev en ny sjukskrivningsperiod under åtta månader och remiss till Rygginstitutet i Luleå. Där vistades han i fyra veckor och ett individuellt träningsprogram togs fram.

Sedan gick han tillbaka till Rörteknik. De behövde en kalkylator och Stefan fick användning för sin yrkeserfarenhet som vvs-montör.

Han är naturligtvis glad över pengarna och att ha fått rätt till slut. Men så mycket jakt och fiske, som är hans stora fritidsintressen, blir det inte eftersom skadan försämras hela tiden.

– Man förstår om vanliga pri-

vatpersoner ger upp. Här har både facket och arbetsgivaren ställt upp till hundra procent, säger Stefan Wikström. ●

DÅ KAN DU NEKAS SJUKPENG

Försäkringskassan kan neka att betala sjukpeng:

- Om du arbetar samtidigt som du är sjukskriven.
- Om du vägrar genomgå en läkareundersökning eller behandling, t ex mot alkoholmissbruk.
- Om du vägrar att delta i en medicinsk behandling eller utredning som försäkringskassan kräver.
- Om du är sjukskriven och reser utomlands utan att meddela försäkringskassan. Gäller även om du reser till ett EU- eller EES-land.



Michael Kullin, snickare, testar de nya glasögonen som fästs i hjälmen. Linserna är utbytbara.

Ögonskyddet är alltid på plats

● **Glasögon som alltid finns på plats i hjälmen. Läsglasögon och solskydd. Före detta snickaren Sture Andersson vill få fler att akta sina ögon.**

Sture Andersson, Karlstad, är före detta snickare och platschef. Under tiden på bygget upptäckte han det problem som han sedan försökt lösa.

– Problemet var att skyddsglasögonen aldrig var där de skulle, så folk använde dem inte.

Nu har han, tillsammans med en uppfinnarkollega, konstruerat glasögon till bygghjälmen Balance. Uppfinningen består av en hel glasögonram med lins, allt tillverkat i plast. Denna ram fästs i hjälmen.

När glasögonen inte används, fälls de upp i hjälmen.

Det vanligaste blir antagligen att de används som vanliga skyddsglasögon, men det går också att få flera funktioner som tillbehör.

Man kan få linsen som läsglas eller slipad efter behov.

– Jag märker ju själv hur synen förändras med stigande ålder. Då underlättar det om man kan fälla ner glasögonen och bara läsa av tumstocken, säger Sture Andersson.

Det går också att få solglasögon som tillbehör, antingen genom att byta hela glasögonen eller bara själva linsen. Sture tror att glasögonen mest kommer att användas för skydd.

– Jag skulle gissa att 80 procent använder dem som skyddsglasögon, säger han.

Konstruktionen är gjord så att glasögonen vinklas inåt för att hindra att det sprutar in spån och flisor vid till exempel kapningsarbeten.

Sture har tillsammans med Leif Olsson, brandmästare, utvecklat den här idén. Båda tillhör branscher där skyddsglasögon är viktiga.

– Leif Olsson började med den första prototypen och sedan har jag och frugan klippt och donat, säger Sture Andersson.

Liksom många andra uppfinnare har han upptäckt att uppfinningar tar lång tid att förverkliga och att det finns en enorm byråkrati. I dag är glasögonen godkända enligt europeiska standarden EN 168.

Finjusteringar pågår, men snart hoppas uppfinnarna komma i gång med en större produktion. Tillverkningen har de överlåtit till Närke Plast i Kopparberg.

Michael Kullin, NCC-snickare får prova glasögonen en stund.

– Hastigt sett verkar det vara en vettig lösning. Det är alltid problem med skyddsglasögon. De blir ofta liggande i verktygsådan och finns inte på plats när man behöver dem. Sitter de på hjälmen hela tiden kan det funka, säger han.

MARGITE FRANSSON



Sture Anderssons skyddsglasögon följer alltid med hjälmen.

HAR DU EN BRA GREJ?

Ring 08-728 49 70

GREJER & GREPP PÅ INTERNET

www.byggnadsarbetaren.se

Nio dödades på byggen under 2005

Dödsolyckor/

Förra året dog 21-åriga Daniel Nilsson och 55-åriga Björn Brandi i den värsta byggolyckan på 15 år.

Totalt dog nio personer på svenska byggen förra året.

Bland de nio döda fanns både byggnadsarbetare och andra yrkesgrupper som arbetade på byggarbetsplatser. Två av de omkomna har klämts ihjäl i maskinolyckor. Två byggnadsarbetare har omkommit i fallolyckor. 2004 hände tio dödsolyckor i byggbranschen.

● 2 maj omkom borrarbetaren Arne Asp, 62 år, vid en olycka under byggandet av Norrortsleden, utanför Stockholm. Han skulle flytta sitt borrarregat när det plötsligt kom i glidning på den lutande bergytan. Vagnen tippade och han klämdes mellan aggregatet och en jordvall.

● 24 maj. Chauffören Lars Erik Olsson från Höör, 55 år, miste livet i en lossningsolycka på ett bygge i Skåne. Han skulle lossa fönster och glaspartier på ett bygge i Södra Sandby, öster om Lund. Men lasten tippade och mannen, som var egenföretagare, klämdes ihjäl.

● 22 juni omkom 60-åriga plåtslagaren Lars Berggren, vid en arbetsplatsolycka i Helsingborg. Han föll genom ett trasigt ljusinsläpp på ett tak, som han höll på att laga. Fallet var cirka tio meter och han landade på ett betonggolvs.

● 4 juli dödades 50-åriga snick-



MARKUS SANDIN

55-åriga maskinföraren Ingvar Carlsson klämdes ihjäl när dumpers flak rasade under ett reparationsarbete på Botniabanan.

aren Hans Karlsson vid ett bygge på Höglandssjukhuset i Eksjö. Han trampade igenom en glespanel och föll fem meter ner på en betongplatta.

● 12 juli dog 41-åriga montören Per Johansson från Kil. Han klämdes ihjäl vid en balkrivning på Volvo Wheels fabriksområde i Arvika. En takbalk på cirka nio ton föll och träffade honom när han arbetade från en skylift.

● 29 juli omkom Hans Norgren, 34 år, montör från Söderhamn på ett reparations- och installationsjobb i småländska Unnaröd. En 4,5 ton tung inriktning-bänk skulle lyftas in i sågverket genom taket. Vid justeringen av bänken vek sig plötsligt dess ben och hela konstruktionen föll över montören.

● 16 september dödades två personer i Helsingborg i den svåraste

byggolyckan sedan 1990. Den ena var byggnadsarbetaren Daniel Nilsson, 21 år (bilden) och den andra var Björn Brandi, 55 år. De dödades då 40 ton tungt betongvalv rasade över dem. Två andra byggnadsarbetare skadades vid olyckan, en så svårt att läkarna tvingades att amputera hans ena ben.

● 29 september omkom den 55-åriga maskinföraren Ingvar Carlsson, från Fredrika, under ett reparationsarbete av en dumper som användes vid Botniabanan. Dumpers flak rasade under reparationsarbetet och han klämdes ihjäl.

MARGITE FRANSSON



I KORTHET

Byggnads sätter bygge i blockad

Blockad/ Ett polskt företag, Zojax, på Gotland har vägrat att teckna kollektivavtal med Byggnads. Nu sätter Byggnads företaget i blockad. Det blir även sympatiblockad från två andra företag som gör grund och markarbeten på arbetsplatsen; Peab och Hultgrens mark- och anläggning AB. Blockaden gäller byggandet av 36 marklägenheter på Gotland. Bostaden i Vetlanda AB har anlitat det polska företaget Zojax som underentreprenör. Blockaden startar den 19 januari.

Byggarbetare fick ut sina löner

Jullönen räddades/ 29 anställda på Johansson & Berg Entreprenad HB fick sina inestående löner före jul. Hela ärendet har gått ovanligt snabbt. I november blev ett 20-tal byggnadsarbetare utan lön från bolaget. Ett tiotal hade heller inte fått någon lön i oktober. Efter en betalningstvist blev problemen akuta för företaget, som självt begärde sig i konkurs i mitten av december. Genom ett förskott av lönegarantin kunde de anställda få sina löner ovanligt snabbt.

Medlemsavgiften höjd från januari

Höjd avgift/ Medlemsavgiften har höjts med fem kronor i månaden från den 1 januari. I vissa avdelningar blir höjningen något högre. Höjningen av medlemsavgifterna beror främst på att medlemmar lämnar förbundet och att kostnaderna ökat. Bakgrunden är ett kongressbeslut från 2002. Då beslutades att verksamheten ska vara i balans senast 2006 och att kostnaderna för den ideella verksamheten ska täckas av medlemsavgifter.



NÄTFRÅGAN Vi frågade: Har du koll på farliga kemikalier på bygget? JA 15 % NEJ 85 %

I KORTHET

Fortsatt ökning för byggandet

Tillväxt/ Fortsatt goda tider för byggandet. Inte sedan rekordåren 1964 och 1989 har tillväxten i byggsektorn varit så bra som under 2005.

Under 2005 ökade byggsektorns investeringar med 8 procent, och för 2006 förväntas ökningen bli 4 procent. Orsaken är de låga räntorna i kombination med att fler svenskar fått mer pengar i plånboken.

Det visar den senaste konjunkturrapporten från Sveriges Byggindustrier, Bl.

55 miljoner kronor i skattebrott

Svarthärvor/ 20 personer står åtalade i Stockholms tingsrätt, misstänkta för att ha lurat staten på 55 miljoner kronor.

I en av härvorna åtalas elva personer för att ha upprättat falska fakturor för 35 miljoner kronor. Det handlar om tio bolag som hyr ut arbetskraft till stora och mindre byggbolag; bland annat Peab, Kungsmontage och Contiga. Några av de åtalade har gjort vissa erkännanden.

I den andra svarthärvan åtalas nio personer i tre bolag för att ha undanhållit staten 20 miljoner kronor. Tre bolag har använt sig av falska fakturor och haft mellan 70 och 90 byggnadsarbetare anställda.

Ökad arbetslöshet under december

Arbetslöshet/ Även i december steg arbetslösheten bland byggnadsarbetarna. Totalt gick 11 690 personer utan jobb. Av dem var 10 340 byggnadsarbetare öppet arbetslösa. Det är 10,4 procent av arbetskraften. Högst var arbetslösheten i Gävleborg, 22,3 procent, följt av Jämtland (17,8%) och Dalarna (17,2%). Lägst var arbetslösheten i Södermanlands län, 5,2 procent, följt av Kronoberg (5,3%) och Stockholm (5,5%).

Jämfört med december 2004 har den totala arbetslösheten ökat med 2,6 procentenheter.

Pendla till Norrbotten för att få byggjobb

Norrbotten/ Det är brist på byggnadsarbetare i Norrbotten. Det behövs byggnadsarbetare till flera stora byggprojekt. – Nu ska vi få folk att resa norrut, inte bara söderut, säger Lars Roth, ansvarig för projektet "Norrbotten på G".

Det är byggboom i Norrbotten. Under några år kommer det att byggas på flera ställen i länet. – Vi bedömer inte att vi har tillräckligt med byggnadsarbetare för att klara alla satsningar, säger Christina Storm-Wiklander, biträdande länsarbetsdirektör i Norrbotten.

Länsarbetsnämnden har därför avsatt tre personer som på heltid ska rekrytera folk till regionen, varav satsningen inom byggbranschen är väldigt stor.

Lars Roth är ansvarig för projektet "Norrbotten på G". Han samarbetar med arbetsförmedlingar i angränsande län; i Västerbotten, Jämtland, Gävleborg och Västernorrland. – Vi ska ta reda på vad det finns för arbetskraft i länen.

Pendling kan bli aktuellt under några års tid, under byggru-



KENNETH PETTERSON

Ett av de stora byggprojekten i Norrbotten är Ikea i Haparanda. Som mest kommer 80 byggnadsarbetare att arbeta där.

schen, säger Lars Roth.

Pendling och till och med att locka folk att flytta till Norrbotten ska också avhjälpa arbetsbristen.

Här är några av de stora byggprojekten.

● LKAB satsar totalt cirka 18 miljarder kronor på nya investeringar.

Bland annat bygger NCC ett pelletsverk i Kiruna, där det behövs 155 byggnadsarbetare.

Samtidigt bygger Peab ett sovringsverk, där det behövs 41 byggnadsarbetare.

● Byggandet av Ikea i Haparanda. Kringeffekter i form av nya bostäder och hotell ger också fler byggjobb.

● Även till flytten av Kiruna kommer det att behövas byggnadsarbetare, bland annat när järnvägsspåret ska flyttas inom en tioårsperiod.

● Upprustning av Haparandabanan, samt den nya sträckan Haparanda-Kalix, kommer troligtvis i gång under 2006.

Dessutom byggs ett nytt kulturhus och nya bostäder i Luleå.

KATARINA CONNHEIM

Förbud mot felaktiga ställningar på Skanska

Förbud/ Skanska får ett rullande förbud mot att använda felaktiga ställningar. Företaget måste ha korrekta ställningar, annars hotar vite på 30 000 kronor per arbetsplats.

Efter en övergripande inspektion av företaget har arbetsmiljöverket hittat brister i fallskyddet.

Förbudet gäller från den första maj i år, till och med den 30 april 2007 och omfattar alla ställningar som företaget ansvarar för.

– Men man kan väl konstatera att detta är ett generellt problem i byggbranschen.

– Skanska är inte sämre än de andra byggföretagen, säger Lars-Erik Jonason, vid arbetsmiljöverket i Göteborg.

Han har lett den landsövergripande genomgången av Skanska, där man påfallande ofta har hittat brister på ställningar.

Också en genomgång av krav från arbetsmiljöverket, riktade till Skanska under åren 2003 och 2004, visar på samma sak.

– Ofta brister det i tillträdesleder i ställningarna och avståndet mellan vägg och ställning är ofta större än de 30 centimeter som är tillåtna, säger Lars-Erik Jonason.

Det är två av kraven som måste uppfyllas.

Ett annat är att det ska finnas fotlist, mellanledare och överledare på alla ställningar.

Skanska ser mycket allvarligt på bristerna i fallskydd och ska satsa på utbildning.

MARGITE FRANSSON

Utfrost snickare får tillbaka jobbet



MITCHORS NYHÖR

Peab-snickaren Dan Öhrling placerades som straff på ett bygge 15 mil hemifrån. Nu är han tillbaka på bygget i Falkenberg.

Mobbning/

Den utfrosta Peab-snickaren Dan Öhrling är tillbaka på jobbet. Men några segerkänslor känner han inte, eftersom en kollega har fått flytta på sig.

I nr 18 av Byggnadsarbetaren berättade vi om snickaren Dan Öhrling i Varberg. Nyligen placerades han på ett bygge 15 mil hemifrån, trots att arbetsgivaren Peab hade en arbetsplats i Falkenberg, bara tre mil bort. Dan Öhrling misstänkte att placeringen var ett straff för att han i många år engagerat sig för att ackord ska vara gällande löneform.

Nu har Dan Öhrling fått en plats på bygget i Falkenberg. Men han känner ingen glädje eftersom en kollega i stället har fått flytta på sig.

– Det känns inte som en seger

när de skickar iväg någon annan. Nu är han drabbad. Det känns bara som att Peab aldrig kommer att ge sig. De ska visa vem som bestämmer, säger Dan Öhrling.

Dans kollega var vid pressläggningen permitterad på grund av arbetsbrist.

I sex veckor var Dan Öhrling sjukskriven på grund av konflikten med sin arbetsgivare. Det betyder en ekonomisk smäll. Två veckors sjuklön får han från företaget, men för resterande fyra veckor kommer försäkringskassan inte att betala ut några pengar.

– De ringde från försäkringskassan och sa att man får ingen ersättning om arbetsgivaren är orsaken till skadan. Det är inte vad man önskar sig när man har problem annars, säger Dan Öhrling.

JOHAN SJÖHOLM

Utländska företag struntar i försäkringar

Försäkringar/

Många utländska företag struntar i att betala in premierna till avtalsförsäkringarna. Av 600 företag, avstår minst 300 från att betala premierna trots att de förbinder sig till det när de skriver på kollektivavtalet.

Alla löntagare omfattas av avtalsförsäkringar som ger extra trygghet i jobbet. De förhandlas fram mellan Svenskt Näringsliv och LO och PTK och ingår i kollektivavtalen.

Försäkringarna ger till exempel extra ersättning vid sjukdom, olycksfall i arbetet, arbetslöshet samt ersättning till efterlevande vid dödsfall. Fora heter det bolag som har hand om avtalsförsäkringarna och som ansvarar för kravrutinerna.

– 200 000 företag har tecknat

försäkringsavtal hos Fora, varav 600 är utländska. Cirka en tredjedel (200, reds. anm.) betalar premierna till Fora utan problem. 50-60 har invändningar mot premierna. Drygt hälften, cirka 300 företag, betalar inte alls. Det är ett tecken på att kollektivavtalet delvis inte efterlevs, säger Birgitta Nyström, ordförande i SOU-utredningen "Bevakning av kollektivavtalets efterlevnad".

Enligt Byggnadsförsäkringsenhet utsätts den enskilde byggnadsarbetaren inte för någon risk, om arbetsgivaren inte betalar premien.

Byggnadsarbetaren behöver inte ens vara medlem i Byggnads för att omfattas av försäkringen, huvudsaken är att arbetsgivaren har kollektivavtal.

NINA CHRISTENSEN

Dustcontroll

Grabber

I KORTHET

Byggnads stämmer Mörebyggen

Stämning/ Efter många års oenighet och tvister om lönesättningen för de anställda på Mörebyggen i Kalmar stämmer Byggnads företaget till arbetsdomstolen (AD).

Mörebyggen bildades 1975 och har 60 anställda. Byggnads anser att företaget brutit mot byggnadsavtalet genom att tillämpa tidlön på ett stort antal arbetsplatser utan att man kommit överens med lokalavdelningen om detta.

Enligt stämningsansökan har Mörebyggen "konsekvent under en lång följd av år, medvetet brutit mot byggnadsavtalet och också handlat i strid med de rekommendationer de centrala parterna lämnat".

Nytt försök med id-kort på bygget

Id-brickor/ Ännu en gång ska Byggnads och BI försöka få bukt med de svarta lönerna på byggarbetsplatserna genom att införa id-brickor. Försök har gjorts under flera år med mer eller mindre lyckad framgång. Förslaget innebär att alla som ska vistas på byggarbetsplatser registreras och passerar en inpasseringskontroll när de går in på byggarbetsplatsen. Målet är ett system med ett kort som läses av automatiskt.

Ett syfte med id-kortet är att ge myndigheterna tillgång till de uppgifter som registreras.

- Vi vill att myndigheterna ska kunna gå in och kolla att personer som jobbat också betalat skatt och att de inte samtidigt uppbär akassa. Först då kan vi komma till rätta med de svarta lönerna, säger Bo Antoni, vd för BI.

Nytt internationellt bygg-och träfack

Internationellt/ Byggfacken i världen måste ta lärdom av miljörelsen när det gäller att skapa opinion. Globaliseringen inom arbetslivet måste göras begriplig så att fler människor kan engagera sig.

- Att arbeta med dessa frågor gentemot ländernas regeringar får inte vara en uppgift enbart för specialister. Då kommer vi inte vidare. Det säger Claus Wiesebugel, ordförande i tyska IG Bau, och nyvald ordförande i BTI, bygg- och träfackens nybildade internationella organisation.

BTI bildades vid en kongress i Buenos Aires, Argentina, i början av december genom en sammanslagning av IBTU och den kristna världsfederationen WFBW. Den nya organisationen får 12 miljoner medlemmar från cirka 350 medlemsförbud i 130 länder.

Vägverket 95x125

Campus Varbe 95x125

Cogni95x60

AD-dom ger lettiska byggarbetare rätt

**AD-dom/
Bygg-Lett i Örebro har fällts i arbetsdomstolen (AD) för att ha sparkat två lettiska byggnadsarbetare. De har dömts till att betala ersättningar och skadestånd om sammanlagt en halv miljon kronor.**

Byggnadsarbetarna Gints Kaplers och Oskars Matiss var tidigare anställda av Bygg-Lett. När det uppstod en tvist på arbetsplatsen tog de kontakt med Byggnads i Örebro. Då sa arbetsgivaren upp dem.

Enligt företaget fick de båda lettiska byggnadsarbetarna sluta eftersom deras jobb var klart. Den förklaringen stämmer inte, menar Gints och Oskars. De har utförligt berättat i Byggnadsarbetaren om hur de blev kallade till en upprörd chef

när arbetsgivaren fått klart för sig att de kontaktat facket. De ville få hjälp när företaget förklarat att de inte längre tänkte sköta om de anställdas lettiska skattebetalningar. Byggnads, ansåg att Bygg-Lett kränkt förklaringsrätten och stämde därför företaget.

Enligt domen ska Bygg-Lett betala de båda byggnadsarbetarna vardera 28 531 kronor för utebliven lön och semesterersättning. Dessutom ska de få 165 000 kronor vardera i allmänt skadestånd.

Till Byggnads ska företaget betala 110 000 kronor i skadestånd, samt 60 185 kronor i ersättning för rättegångskostnader. Gints Kaplers och Oskars Matiss har fått andra jobb i Sverige och är nu medlemmar i Byggnads.

ELIN JÖNSSON

Nederman

Lernia



1. Vid den första maskinen beräknas hållfastheten och därefter sorteras virket in i olika kvalitetsklasser.



2. Virket måste vara kvistfritt de sista fem centimetrarna för att inte skarven ska riskera att bli försvagad. Ändar med kvistar kapas därför bort vid behov.



HÄR LIMMAS LÅNGA V

Alla på bygget har sett fingerskarvarna som sicksackar sig fram över regelvirket. Skarven är starkare än själva träet trots att den är mycket kort. Och skarvarna finns på allt från rejält konstruktionsvirke till mindre lister.

TEXT CENNETH NIKLASSON FOTO ANDERS CARLSSON

Sävsjö såg utanför Umeå. Tätt, tätt ligger mängder av virkestravar i väntan på transport ut till byggarbetsplatser, trähustillverkare och byggvaruhus.

På Sävsjö såg har man med industrimässiga metoder skarvat virke sedan 1970-talet och i princip är tekniken densamma än i dag.

Den vanligaste typen av skarvning är den klassiska sicksackskarven på regelvirke. På allt från de lite klenare två tum två och uppåt.

Fingerskarvningen görs i en av de många byggnaderna på området. Det första steget är en grovsortering för att se vilket virke som lämpar sig för att skarvas. Sedan gör man en hållfasthetsberäkning av virket. Det provtrycks och sorteras i olika kvalitetsklasser som till exempel K 18, K 24 och K30. När den processen är färdig flyttas virket till en mellanlagring.

Sedan är det dags för själva skarvprocessen. Virke i fallande längder med en och samma dimension och kvalitetsklass lastas in skarvhallen. Flera pallar på en gång så att virket hinner värmas upp.

Själva skarvningen börjar med att ändarna

granskas. Reglarna åker en och en förbi en person som tittar på varje ände. De sista fem centimetrarna måste vara fria från kvistar. Om det finns några sågas regeln av så att ändan blir kvistfri.

Sedan åker virket vidare till nästa station där ändarna värms upp till 60-70 grader. Här sker allt arbete helt automatiskt. Träet värms upp för att limmet som stryks på senare ska torka snabbare.

Efter uppvärmningen åker virket in i maskinen där själva fingerskarvningen genomförs.

Arbetet där går automatiskt, men övervakas av en person; regelvirket matas in på längden i maskinen. Ändarna från två regler stannar i ett läge där de ligger några centimeter ifrån varandra. Det är de som sedan ska limmas ihop. En fräs rör sig vertikalt ner förbi och fräser ur ett cirka två centimeter djupt sicksackmönster på båda ändarna. När fräsen åker tillbaka upp stryks limmet på. Sedan trycks virkesändarna ihop under hård press. Själva skarvningsprocessen med fräsning och limning tar bara några sekunder.

När skarven är klar åker virket vidare. Det är klart för att kapas upp i den längd som

beställaren vill ha. Den längsta skarvlängden de kan göra i den här fabriken är 12,8 meter. Det gäller för samtliga dimensioner.

Från varje beställning plockas regler ut som provtrycks för att testa hållfastheten i skarven. Under testet brister så småningom virket. Men mycket sällan i själva skarven, utan någon annanstans på regeln.

På det här sättet rullar det på 16 timmar om dygnet på sågen i Sävsjö.

Den här typen av fingerskarvning används för konstruktionsvirke och limträbalkar. Även virke till finsnickeri fingerskarvas. Till exempel lister och dörrkarmar. Då används ofta en typ av skarv som är dold på den synliga sidan.

Syftet med all fingerskarvning är naturligtvis att undvika för mycket spill vid uppkapning av färdiga längder.

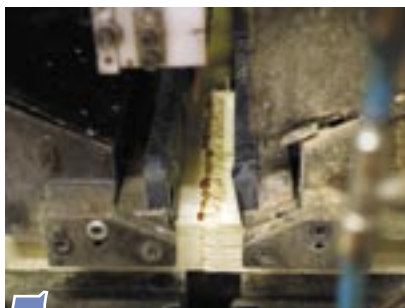
Fingerskarvning av virke började på allvar i mitten av 1970-talet. Det var då de första maskinerna för att skarva konstruktionsvirke godkändes och sattes i drift. Det mesta i själva fingerskarvsprocessen sker automatiskt, men det krävs viss övervakning och kontroll. Inte minst en ingående granskning av kvalitén på virket. ●



3. Limmet härdar snabbare vid högre temperatur. Här värms virket upp till drygt 60 grader.

IRKET

4. Stora bilden: i själva finger-skarvsmaskinen går allt automatiskt. En maskin fräser först ut ett två centimeter djupt sicksackmönster. Efter det läggs limmet på.



5. De två reglarna trycks emot varandra under hård press. Limmet torkar nästan omgående.



6. Det tar bara några minuter för virket att gå igenom hela processen. Från hållfasthetskontrollen till limningen. Virket är nu klart för att kapas upp i beställda längder.



”Programledarna hö- bara rösten en, två gå

Melissa rädd att byggdokumentären blir såpa

Melissa Grandahl vill inte bli tv-kändis. Trots att hon är med i Kanal 5:s nya byggprogram ”Malmvägen”. Hon ser i stället tv-serien som ett sätt att komma in i byggbranschen.

TEXT KATARINA CONNHEIM FOTO ANDERS LINDH

Ofta spelar slumpen en stor roll i människors liv. Samma sak var det för Melissa Grandahl. Av en händelse befann hon sig i Sollentuna centrum i höstas och hälsade på en kompis. En kille kom fram till henne och frågade om hon ville vara med i tv. En fortsättning på inredningsprogrammet Roomservice med programledarna Mattias Särnholm och Johnnie Krigström.

– De ville ha fler tjejer, som helst hade erfarenhet av att arbeta som byggnadsarbetare.

Melissa hade byggerfarenhet, sex månaders praktik som snickare på Jarlbyggen i Södertälje. Melissa tyckte att projektet verkade intressant, främst för att ungdomarna erbjöds lärlingsplats efter projektets slut.

– Det var en chans för mig att gå vidare inom bygg. Jag har sökt många praktikplatser, men fått mycket nej.

Melissa klarade sig genom två uttagningar med intervjuer och prov med verktygslåda.

Under sex veckor byggde Melissa och 14 ungdomar om en lokal till en fritidsgård på Malmvägen i Sollentuna.

– Vi hade kul och lärde känna varandra under tiden. Men det var stressigt de sista veckorna.

I slutet av januari visas det första programmet ”Malmvägen” av tio i Kanal 5. Enligt presschef Per Lorentz är utgångspunkten att ungdomar, som drömmer om att bli byggnadsarbetare och inte hittat vägar in i yrket, ska få en chans.

Programmet ska inte vara någon dokusåpa, utan en dokumentär.

Men Melissa har börjat tveka lite efter att ha sett trailern på tv. En utställning från en av programledarna tycker hon är överdriven

och ger fel signaler. Det var inte så det gick till under inspelningen.

– Det var kanske en till två gånger som programledarna höjde rösten, inte hela tiden.

Ungdomarna har också blivit intervjuade om en hel del privata saker. Hon undrar hur det kommer att framställas.

– Det beror på hur de har klippt ihop det. Jag vill att det ska framstå som ett byggprogram. Det är därför vi är med i projektet.

Melissa har alltid velat göra något med händerna. Hemma i lägenheten i Södertälje har hon målat de bruna väggarna och tapetserat om. Först tänkte Melissa bli plattsättare, men efter att ha provat på det ångrade hon sig.

– Jag skulle sätta plattor i badrummet, men tappade tålmodet. Det blev inte rakt.

Nu vill Melissa bli snickare, eftersom hon tycker att det ger fler möjligheter. Hon väntar nu otåligt på att få sin lärlingsplats.

Att det har tagit extra lång tid för hennes del tror hon beror på att hon är ensamstående med dottern Stephanie, snart fyra år. Hon kan inte vara så flexibel, utan vill helst ha praktik i närheten där hon bor på grund av hämtning och lämning på dagis.

Hon ger ett moget intryck, verkar betydligt äldre än 19. När hon ska fotograferas får hon ett allvarligt uttryck i blicken. Många har påpekat det. Kanske för att hon redan har varit med om betydligt mer än de flesta andra i samma ålder.

Hon blev gravid när hon gick in i grundskolan. Dottern Stephanies pappa har hon ingen kontakt med.

– Han är ute ur bilden, säger hon kort.

Första tiden med Stephanie bodde hon hos sin mamma. Hon var förtidspensionär och hemma jämt.

– Hon var till jättestor hjälp.

Men Mellissas mamma dog i november 2004. Nu sköter hon allt själv, men får ibland hjälp av sina två äldre syskon.

Det är mycket ansvar.

– Ekonomin är den största stressen. Den största oron för mig var när jag inte hade något jobb.

Pengar är också en av många anledningar till att hon vill jobba inom byggbranschen.

– Byggnadsarbetare tjänar bra. Jag har ju en till att tänka på.

Arbetstiderna passar henne också, eftersom hon är morgonpig. Dessutom känner hon många som arbetar inom byggbranschen. Hennes bror är takläggare och har eget företag.

– Jag tycker inte om att vara på ett och samma ställe hela tiden. Inom bygg får du se många olika slags arbetsplatser. ●

FAKTA TV-SERIEN MALMVÄGEN

Idén kommer från början från ”Eldsjälarna”, tre killar i 25-årsåldern, som vill vända den negativa spiralen på Malmvägen i Sollentuna, med problem och hög arbetslöshet, till något positivt. 15 ungdomar, varav en hoppade av under projektets gång, arbetade i höstas med att bygga om en del av den ökända gången som förbinder husen i området, till en fritidsgård.

Johnnie Krigström och Mattias Särnholm, från Roomservice, leder ombyggnaden i Kanal 5. Ungdomarna har, med hjälp av Stockholms byggmästareförening, blivit erbjudna lärlingsplatser efter tv-inspelningen.

nde
nger”



Melissa Grandahl trivs med att arbeta med kroppen. Genom tv-programmet "Malmvägen" får hon chans till en lärlingsplats som snickare.

Så blev det blågult i Buenos Aires

Maradonaland/

I hamnkvarteren La Boca i Buenos Aires är färgerna glada och fotbollslaget blågult. Det var här som Evert Taube som ung sjöman gick i land och blev kvar i fem år.

I slutet av 1800-talet tog invandringen till Argentina rejäl fart. De flesta invandrarna var italienare och spanjorer som hoppades på ett bättre liv på andra sidan Atlanten.

De fick jobb i hamnen och de byggde sina första bostäder av sånt som fanns att tillgå i hamnen – virke och korrugerad plåt. Och de målade sina hus med färgrester och oljeslam från båtarna.

I dag är kvarteren vid hamnen färggrant målade och ett populärt turistmål, så populärt att turisterna till och med har en egen "ombudsman", ett av de få ord förutom "smorgasbord" som vi svenskar exporterat till utlandet.

Några kvarter härifrån är plåthusen ruffiga och fallfärdiga och ser ut att inte vara målade sedan de byggdes för hundra år sedan.

Det var här i La Boca (munnen) och angränsande arbetarstadsdelar som den argentinska fackföreningsrörelsen växte sig



KENNETH PETTERSON

Här föddes tango och här började Maradona spela fotboll: området La Boca i Buenos Aires.

stark under 1900-talets första årtionden, påverkad av radikala idéer från Italien.

Och det var i San Telmo, ett annat stycke Italien inte långt härifrån, som tango föddes – eldig, trånande och långtande. I Buenos Aires rådde brist på kvinnor och dansen skapades av ensamma män som dansade med

varandra i väntan på sin tur under besök på stadens bordeller.

Här ligger också hemmastadion för fotbollslegenden Diego Maradonas klubb Boca Juniors. I början hade klubben olika färger på sina dräkter, bland annat röd-vita. Samma färger hade en annan av stadens fotbollsklubbar, River Plate, och de båda la-

gen sägs ha spelat en match om saken.

Det vinnande laget fick behålla färgerna. I stället skulle Bocas Juniors nya dräkt få de färger som flaggan på nästa båt som angjorde hamnen hade. Den båten kom från Göteborg, därför spelar Boca Juniors i blå-gula dräkter.

KENNETH PETTERSON



BÖCKER

Stasiland
av Anna Funder

Reportage/★★★★

Ett svårt sjukt barn hamnade på fel sida om muren. En stasi-mördad mans lik försvann. En öst-tysk rockikon, som enligt DDR-myndigheter inte existerade, förlorade sin lyskraft när muren revs 1989. Anna Funder har sökt och hittat vanliga och ovanliga människors öden i Berlinmurens skugga. Sjukt bra! 10



Ikarosflickan
av Helen Oyeyemi

Roman/★★★

En melankolisk historia om en mycket bestämd åttaårig flicka som långsamt upptäcker världen utanför sig själv. Bra och välskriven debut. 8J

Navelsträngen i jorden
av 16 polska författare

Noveller/★★★★

Från öststat till EU-land, från statskontrollerade köer till konsumtionshysteri. Det är en förändring som sätter spår i polsk litteratur. Denna samling av nya polska berättare är spännande och väl sammansatt. 10



SKIIVOR

Håkan Hellström:
Nåt gammalt, nåt nytt ...

Pop/★★★

Överblivna inspelningar från tidigare plattor, livespår och några cover utgör innehållet. Ofta finns goda skäl till att vissa spår väljs bort vid slutmixningen av en skiva. Att, som här, ge ut dem i klump riskerar därför att bli som hockeylandskamper strax före jul: en reservernas tama tillställning. Men Hellströms försök är ändå klart godkänt. 10



The Strokes:
First impressions of earth

Rock/★★

Egentligen gör de inget fel. Låtarna manglas ut med ett par kilotons effekt. Arrangemangen är snygga. Lik förb- at lyfter det aldrig. Tyvärr. 10

Div. art:
Dubbel Trubbel (Hyllning till O. Adolphson)

Visa/★★★

Plura Jonsson, Håkan Hellström och Sara Isaksson glänser på en i övrigt ojämn samling. Få tolkningar kan mäta sig med originalen. 10

Kakskrapa vann

Kakhus/ Julen är slut, pepparkakshuset sedan länge uppåt och Arkitekturmuseets utställningar återigen mer seriösa.

Men vinnaren i museets pepparkakshustävling finns det alltid plats för. I år vann "Petronas towers förbinder öst och väst" av Lotta och Stina Magnuson, som föreställer världens näst högsta skyskrapa. Kuala Lumpurs stolthet är 452 meter hög. Högst är numer Taipei 101 i Taiwan med sina 509 meter.



ANNA GERDÉN

NYÅRSLÖFTET

- Hur lyckas din man med bantningen?

- Jättebra! Skutan som han har tatuerad på magen har krympt till en eka.



PETER TINNERT

Kent Thuresson och Björn Hagblom uppfann renoverings-lotteriet.

Snickare uppfann bygglotteri

Byggidé/ Tycker du att din lägenhet behöver fräschas upp? Vinn en renovering av din lägenhet. I alla fall om du bor i Nybro.

Det var snickarna Kent Thuresson och Björn Hagblom som kom på den lysande idén. De arbetar som snickare på NBAB, Nybro Bostads AB, där de renoverar lägenheter; byter köksluckor, köksbänkar med mera. Efter en avslutad lägenhetsrenovering började de fundera på hur de skulle kunna överraska hyresgästen.

- Vi skojade om att nu skulle man handla lite gott och bjuda på en brakmiddag, säger Kent Thuresson.

Inspirerade av alla renoveringsprogram på tv funderade de vidare. Att man skulle lotta ut en renovering till hyresgästerna. De presenterade idén för arbetsgivaren som tände direkt.

- Det är en kanongrej. Vi sticker ut hakan bland bostadsbola-

gen, säger Kent Thuresson.

Till en början blir det två lottningar det här året. Den första var i mitten av januari. Kravet är att hyresgästen har bott i lägenheten under fem år, skött hyresbetalningarna och inte har en nyrenoverad lägenhet.

Sedan är det bara att anmäla sig till lotteriet. Den som blir den lycklige vinnaren får sin lägenhet renoverad under en veckas tid.

- Det är kort tid, men vi arbetar extremt snabbt. Vi kommer att ha tid att planera renoveringen och har tillgång till egna målare, elektriker och snickare, säger Kent Thuresson.

En renovering kommer att kosta cirka 50 000 kronor för en normaltrea.

Nybro Bostads AB, som är det största bostadsbolaget i Nybro, äger 2 000 lägenheter i Nybro med omnejd.

KATARINA CONNHEIM



PRESSENS BILD

De är som svenskar, de tror att just dom är världens medelpunkt."

Knut Ståhlberg, Paris-svensk, om fransmän (Svenskar i världen)

CITAT

Jag tycker att fackföreningarna är jävligt egoistiska och introverta och skulle vilja se mer av medmänskligt ansvar och solidaritet med dem som är utanför."

Marit Paulsen, pensionerad EU-parlamentariker (TCO-tidningen)

Det är otroligt att presidenten fortfarande tas på allvar av en stor del av befolkningen. Det kan bara bero på traditioner och religion."

Lasse Hallström, filmregissör och svenskamerikan (DI/Weekend)

Författare brukar vara som farbror Melker, opraktiska, jag känner många såna. Jag tycker själv att jag är ganska duktig."

Klas Östergren, författare och byggfanatiker (Vår Bostad),



MATLÅDAN

Koreanska revbensspjäll, 3-4 pers.

● 1 kg revbensspjäll (tjocka)

Glace:

● 1 dl Kikkoman soya

● 1 dl oystersås

● 1 lime, pressad

● 1/2 tsk spiskummin

● 1 röd chili, finhackad

● 2 vitlöksklyftor, pressade

ugnen emellanåt och ös vätskan över spjällen.

② **Ett gott tillbehör** är t ex lite finskuren vitkålssallad, som ni blandar vinäger, koriander och lite oystersås i.

③ **Serveras med klyftpotatis** och 1/2 skuren citron. Smaklig måltid.

MICKE SELANDER

Förtydligande:

I förra numret skrev vi om utmärkelserna årets plåtslagare 2005. Att stiftelsen Plåtslagaryrkets fond ligger bakom priset hade tyvärr fallit bort.

annons Hitachi

LÄS SENASTE BYGGNYTT PÅ
WWW.BYGGNADARBETAREN.SE



MÖTEN & SÂNT

Svenska Byggnadsarbetareförbundet
106 32 Stockholm Besöksadress: Hagagatan 2, Stockholm
tel 08/728 49 00

Malmö

Scheelegatan 27
tel 040/669 78 00 fax 040/97 46 30

● **Murarsektionen:** årsmöte ons 25 jan, kl 19. Byggnads, Scheelegatan 27, Malmö.

Sydost

Rådjursvägen 1, Växjö
tel 0470/75 35 30 fax 0470/202 19

● **Alvestasektionen:** årsmöte mån 30 jan, kl 19. Alvesta Folkets hus.

● **Karlskronasektionen:** årsmöte tor 19 jan, kl 18.30. Militärhemmet.

● **Ljungbysektionen:** årsmöte tis 31 jan, kl 18.30. Garvaren. Ställningsbyggnation. Förtäring.

Kristianstad

Kanalgatan 94
tel 044/12 30 90, fax 044/12 67 56

● **Brobysektionen:** årsmöte ons 25 jan, kl 19. Folkets hus.

● **Bromöllasektionen:** årsmöte sön 29 jan, kl 16. Böckmans.

● **Sankt Olofsektionen:** årsmöte tor 26 jan, kl 19. Medborgarhuset.

Norrköping

Slottsgatan 116
tel 011/19 04 20 fax 011/19 04 39

● **Finspångsektionen:** årsmöte tor 26 jan, kl 18.30. Folkets hus.

● **Oxelösundsektionen:** årsmöte tis 24 jan, kl 18.30. Folkets hus.

● **Nyköping-Trosasektionen:** årsmöte mån 23 jan, kl 19. LO/ABF-hörnan.

● **Norrköpingsektionen:** årsmöte ons 25 jan, kl 18.30. Stadsmuséet. Söderköping-Valdemarsviksektionen: årsmöte ons 25 jan, kl 18.30. Alviksgatan 4, Söderköping.

● **Nyköpingsektionen:** årsmöte mån 23 jan, kl 19. Avdelningsexpeditionen.

Kalmar

Radarvägen 9
tel 0480/42 90 90 fax 0480/510 11

● **Emmabodasektionen:** årsmöte tor 26 jan, kl 19. Folkets hus.

● **Högsbysektionen:** årsmöte tor 19 jan, kl 18.30. ABF-lokalen.

● **Nybrosektionen:** årsmöte tis 24 jan, kl 18.30. Folkets hus.

● **Hultsfredsektionen:** årsmöte mån 23 jan, kl 18.30. Se anslag.

● **Oskarshamnsektionen:** årsmö-

te tis 24 jan, kl 18.30. LO-lokalen.

● **Murarklubben:** årsmöte ons 25 jan, kl 18.30. Byggnads möteslokal IOGT-NTO.

Mälardalen

Hemdalsvägen 1, Västerås
tel 021/17 87 00, fax 021/41 04 13

● **Flensektionen:** årsmöte mån 30 jan, kl 19. Föreningslokalen, Orrög. 8 C.

● **Strängnässektionen:** årsmöte fre 27 jan, kl 18.30. Bowlinghallen, Thomasgymnasiet. Underhållning, bowling och enkel middag. Anmälan till middagen senast 23 jan på tfn 021-178700.

Göteborg

Brogatan 1
tel 031/774 33 00, fax 031/774 33 77

● **Hisingensektionen:** årsmöte tis 24 jan, kl 18. Backa Folkets hus.

● **Nordostsektionen:** årsmöte mån 23 jan, kl 17. SKF:s klubbkola.

● **Västsektionen:** årsmöte ons 25 jan, kl 18. Frölunda kulturhus, Lilla salen.

● **Centrumsektionen:** årsmöte ons 25 jan, kl 17. Nolösalen, Folkets hus, Göteborg.

● **Stenungsundsektionen:** årsmöte mån 23 jan, kl 17. Kommunhuset.

● **Kungälvsektionen:** årsmöte tis 24 jan, kl 18. Mimershus.

● **Alesektionen:** årsmöte tis 24 jan, kl 18.30. Folkets hus, Nol.

● **Lerumsektionen:** årsmöte ons 25 jan, kl 17. Villa Pomona.

● **Härrydasektionen:** årsmöte tor 26 jan, kl 17. Länkens lokal, Landvetter.

● **Mölnåsektionen:** årsmöte tor 26 jan, kl 17. Bygg 12:ans lokaler, Brog 1.

● **Kungsbackasektionen:** årsmöte tis 24 jan, kl 17. ABF-huset.

● **NCC-klubben:** årsmöte tor 2 feb, kl 17. Hörsalen, NCC:s kontor.

● **Peab-klubben:** årsmöte tor 2 feb, kl 17. Folkets hus, Sävedalen.

Borås

Fristadsvägen 24
tel 033/10 01 50 fax 033/12 06 48

● **Alingsåsektionen:** årsmöte tor 26 jan, kl 18. ABF:s lokal, Strömg. 15. Avtalsinfo.

● **Boråsektionen:** årsmöte mån

30 jan, kl 18. Avdelningen, Borås parken.

● **Herrljunga-Vårgårdasektionen:** årsmöte tor 26 jan, kl 19.

Hotell Gyllene kärven, Herrljunga.

● **Ulricehamn-Tranemosektionen:** årsmöte tor 2 feb, kl 18. Annexet, Folkets hus, Ulricehamn.

● **Svenljunga-Marksektionen:** årsmöte mån 30 jan, kl 18.30. Expeditionen, Kyrkogatan 12, Kinna.

Sundsvall-Ådalen

Ö Långgatan 13B, Sundsvall
tel 060/64 11 60 fax 060/15 44 78

● **Timråsektionen:** årsmöte 25 jan, kl 19. Bergforsens Folkets park. Fika och lotteri.

Halmstad

Andersbergsringen 104
tel 035/17 41 00 fax 035/17 41 98

● **Getingesektionen:** årsmöte tor 26 jan, kl 18.30. Getinge Motell.

● **Hyltessektionen:** årsmöte fre 27 jan, kl 19. Skärshult.

● **Oskarströmsektionen:** Årsmöte tor 26 jan, kl 19. Alexandra Pizzeria.

● **Varbergsektionen:** årsmöte tor 2 feb, kl 18.30. Folkets hus.

Luleå

Nygatan 3
tel 0920/940 80 fax 0920/ 948 79

● **Bodensektionen:** årsmöte tor 26 jan, kl 18. Rondo klubbbrum A.

● **Luleåsektionen:** årsmöte ons 25 jan, kl 18. Byggnads exp. Nyg. 3.

● **Jokkmokksektionen:** årsmöte mån 23 jan, kl 18. Folkets hus.

● **Korpilombolosektionen:** årsmöte tor 19 jan, kl 18. Tallhallen.

● **Gällivaresektionen:** årsmöte tis 24 jan, kl 19. Nordan, Malmberget.

Uppland

Portalgatan 6A, Uppsala
tel 018/19 45 00, fax 018/19 45 01

● **Hallstaviksektionen:** årsmöte tis 24 jan, kl 19. Folkets hus.

● **Enköpingssektionen:** årsmöte tor 19 jan, kl 18.30. Folkets hus, Korsängsg. 63.

● **Uppsalasektionen:** årsmöte mån 23 jan, kl 19. Byggnads lokaler, Portalg. 6 A. Ordinarie årsmötesförhandlingar. Smörgåstårta.

● **Tierpsektionen:** årsmöte tor 19 jan, kl 19. Gästis, Tierp. Sedvanliga årsmötesförhandlingar. Varm

förtäring serveras.

● **Norräljesektionen:** årsmöte tor 26 jan, kl 19. Pensionat Granparken.

● **Murar-Plattsättarklubben:** årsmöte mån 30 jan, kl 18.30. Avd. expedition. Kaffe och smörgås.

● **Golvklubben:** årsmöte mån 30 jan, kl 18.30. Kaffe och smörgås.

Hälsingland

Björnängsvägen 2, Söderhamn
tel 0270/733 50 fax 0270/733 60

● **Bollnässektionen:** årsmöte tor 26 jan, kl 18.30. Folkets hus, Bollnäs. Medlemslotteri.

● **Ljusdalsektionen:** årsmöte mån 23 jan, kl 18.30. Årsmötesförhandlingar, dragning på årslotteriet. Pizza på salladsbaren.

● **Edsbysektionen:** årsmöte slutet jan, dag o tid, se kommande annons i Voxnadalen Nytt. Reiners Krog. Dragning på årslotteriet. Pizza.

● **Hudiksvallsektionen:** årsmöte och studiebesök tis 24 jan, kl 18.30. Ericsson Networks Technologies, Kabelv 1. Dragning på årslotteriet.

● **Söderhamnsektionen:** årsmöte tor 26 jan, kl 18.30. ABF, Götg 11, Söderhamn. Info av ABF, dragning på årslotteriet.

Värmland

Posthornsgatan 8, Karlstad
tel 054/87 58 00, fax 054/83 47 42

● **Dejesektionen:** sektionsmöte fre 20 jan, kl 19. Folkets hus, Forshaga.

Dalarna/Borlänge

Hagavägen 2, Borlänge
tel 0243/678 75 fax 0243/ 824 88

● **Borlängesektionen:** årsmöte tis 24 jan, kl 18.30. Föreningarnas hus.

● **Gagnefsektionen:** årsmöte tis 26 jan, kl 19. Adelsborgsrummet, Lindberghallen.

● **Smedjebackensektionen:** årsmöte tor 26 jan, kl 19. Fritidsgården, Morgårdshammar.

● **Leksandsektionen:** årsmöte mån 30 jan, kl 19. Korstappan.

● **Vansbrosektionen:** årsmöte ons 26 jan, kl 18. Herrgården.

● **Orsasektionen:** årsmöte tor 19 jan, kl 19. Orsa hotell.

● **Sätersektionen:** årsmöte tor 19

jan, kl 18.30. LO-lokalen.

- **Älvdalensektionen:** årsmöte tor 19 jan, kl 19. Älvdalens hotell.
- **Avestasektionen:** årsmöte tor 26 jan, kl 19. Metallhuset.
- **Ludvikasektionen:** årsmöte tor 26 jan, kl 19. Folkets hus, vån 7.

Piteå

Olof Palmes gata 2
tel 0911/787 30 fax 0911/787 39

- **Älvsbysektionen:** årsmöte fre 27 jan, kl 18.30. Röda rummet, Forum. Mat efter mötet. Anmäl ditt deltagande senast 22 jan på tfn 0929-105 12.
- **Umeåsektionen:** årsmöte ons 1 feb, kl 18.30. Kungsgatan 89. Årsmötesförhandlingar, ordf. i Byggnadsnämnden, berättar om byggandet i Umeå.

Linköping

Majgatan 2
tel 013/37 44 00 fax 013/12 25 13

- **Kisasektionen:** årsmöte tor 19 jan, kl 18.30. Café Columbia.
- **Linköpingsektionen:** årsmöte ons 25 jan, kl 17. Bygg 35:an, exp, Majgatan 2, fika fr kl 16.30.
- **Ödeshögsektionen:** årsmöte fre 27 jan, kl 18.30. Folkets park.
- **Motalasektionen:** årsmöte tor

26 jan, kl 18.30. Sektionslokalen, Norrängsgatan 3 A.

- **Vimmerbysektionen:** årsmöte tis 24 jan, kl 18.30. Sektionslokalen, Sevedeg 4.
- **Västerviksektionen:** årsmöte ons 25 jan, kl 19. Fogden konferens.

Kalix

Centrumvägen 33C
tel 0923/147 55 fax 0923/165 88

- **Haparandasektionen:** årsmöte tor 26 jan, kl 17. Folkets hus.
- **Kalixsektionen:** årsmöte sön 29 jan, kl 17. Restaurang Gästis.
- **Överkalixsektionen:** årsmöte tis 24 jan, kl 18. LO-sektionen.
- **Övertorneåsektionen:** årsmöte sön 29 jan, kl 13. Folkets hus.

Om du vill annonsera på Mötessidorna:

Kontakta Leila Hanni, tel 08-728 49 51 eller leila.hanni@bygggnads.se

annons Campus Varberg

annons nordbygg

VI HAR SOLIDARITET

Med ett nytt år brukar det följa att man avlägger nyårslöften. För ett år sedan såg jag framför mig att Laval skulle ha svenska kollektivavtal. Att de svenska arbetsgivarna skulle vilja samarbeta om byggnadsbranschens alla normer. Att vi och våra meningsmotståndare skulle komma på speaking terms.

Men vad är det som har hänt egentligen under året?

Jag behöver inte upprepa vad jag tidigare sagt i åtskilliga sammanhang om Laval och om kollektivavtal för utländska företag. Inte heller om samarbetet mellan oss och Sveriges Byggindustrier. Dess nye ordförande Olle Ehrlén påstod i somras lögnaktigt att byggnadsarbetare erbjöds 58 000 kronor för en månads arbete i Jönköping. Trots att det finns bevis för att han talade osanning har han bara ryckt på axlarna. Och chefredaktören för BI:s husorgan Byggindustrin försöker med alla medel misskreditera byggnadsarbetare och Byggnads.

Då undrar man vad vi kan vänta oss av 2006.

Handlar det om fler fighter där fakta inte är viktiga? Är det fler hästhuvuden i makalösa osmakliga kampanjer från Timbro eller Moderata ungdomsförbundet? Är det svart och vitt som gäller när meningsmotståndarna börjar inse att de faktiskt inte har stöd av majoriteten av svenskarna, som i stället vill ha kollektivavtal? Och att byggnadsarbetare är beredda att betala för att vara medlemmar i Byggnads, där man har trygghet och hjälp i förhandlingar med en stark organisation bakom sig? Har våra meningsmotståndare börjat få kalla fötter i frå-

gan om Laval och vilket utslag EG-domstolen kommer att lämna, trots att man tar hjälp av kända ekonomer som professor Lars Calmfors, som hävdar att det är ologiskt att facket ska få blockera fri tjänstehandel, och menar att Byggnads förespråkar protektionism. Vi kan med all säkerhet vänta oss fler inslag av samma sort.

Under året kommer ett val, inte vilket som helst. Den här gången handlar det också om vilken regering som avgör hur Sverige ska förhålla sig till EG-domstolens utslag. Till syvende och sist är det frågan om kollektivavtalens framtid och om vi kan arbeta efter den svenska modellen. Eller är det en lagstadgad minimilön som ska gälla, där politikererna trängt in på förhandlingsområdet?

Jag vet vad jag vill. Jag känner mig också ganska säker på vad Byggnads medlemmar anser. De går inte på motståndarnas argument, till exempel sådana som delades ut i byggbodarna i samband med avtalsrörelsen. Inte heller dem med blåfärgade partisymboler.

Men är vi så farliga som Timbro, MUF eller Byggindustrierna menar? Givetvis inte men i stället har vi en gemensam styrka som arbetsgivarna och högern saknar. Den kallas solidaritet och handlar om att värna varandra.

Jag hoppas på ett gott nytt år i många aspekter. Vi ska infria vårt löfte om att vara ett förbund som har som motto stark stolt och trygg. Då är jag nöjd. ●

”...i stället har vi en gemensam styrka som arbetsgivarna och högern saknar. Den kallas solidaritet.”

TILLY TYCKER TILL...

... OM EHRLÉNS LÖNELÖGN

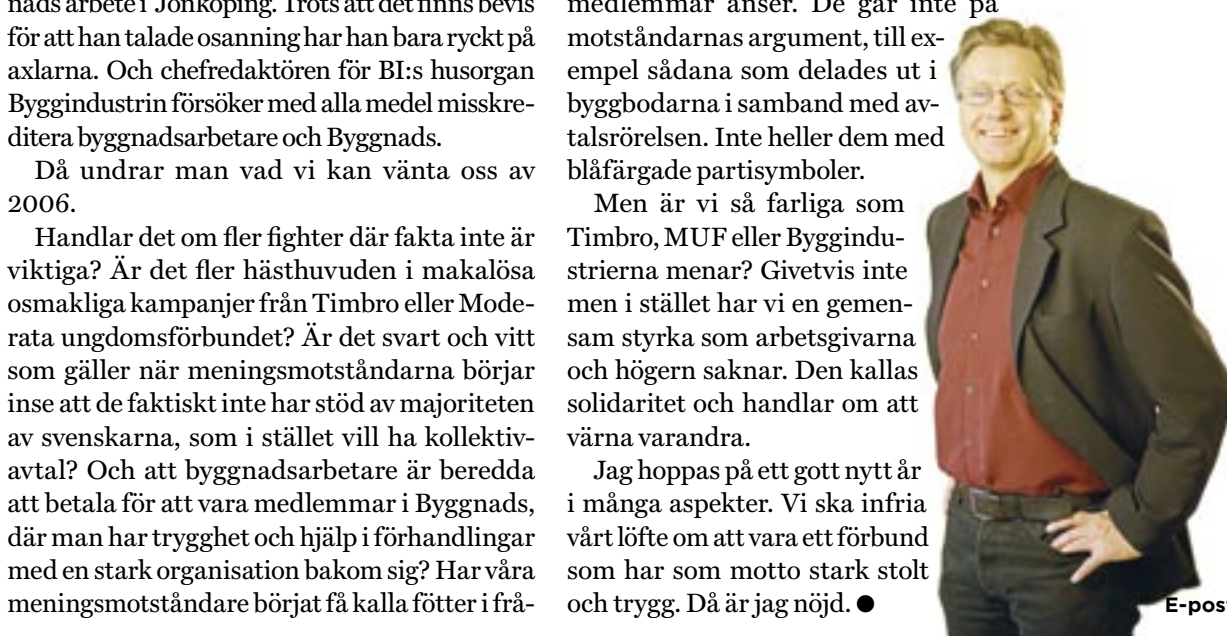
● Nu har det gått mer än 200 dagar sedan Olle Ehrlén i Dagens Industri helt felaktigt påstod att byggnadsarbetarna erbjöds 58 000 kronor för en månads jobb och dessutom ville ha 4 000 kronor till. Jag vill påminna honom om detta till dess han säger något annat.

... OM KONTRAKTSBROTT

● Är det inte märkligt att Lavals advokat inte ville teckna kollektivavtal när Vaxholms Stad tydligt villkorat kontraktet med just ett kollektivavtal med svensk fackförening? Byggbolaget bröt helt enkelt med kontraktsvillkoret.

... OM FEL STÄLLNINGAR

● Det är viktigt att arbetsmiljön uppmärksammas i branschen. Nu senast får Skanska ett rullande förbud av arbetsmiljöverket mot att använda felaktiga ställningar. Jag hoppas att det här leder till att säkerheten blir bättre för byggnadsarbetarna och det ökar medvetenheten hos företaget att sköta samordningen på ett bättre sätt än hittills.



HANS TILLY
förbundsordförande

Telefon 08- 728 48 10
Mobil 070-552 67 40

E-post hans.tilly@byggnads.se



GILLAR MISSAR	SNOKA	FÅR LEGAT	ISAKS MOR	IDUNS MAKE	OGUD-AKTIG		UTAN MEDEL LYFTS PÅ AVTRÅDE	
HOAR I SKOGEN					ANDERSON MED MILAN YNKRYGG			
ÄNGLA-LIK								
NÅGOT ATT GREPPA?						VITS-BÖNA		PÅ-PASSLIG
				LIKGLTIGA GÅR ÅT TILL OLLE				
GER OSS ENERGI	SILVERBÄDDNING FILM			BLEV AGNES I TV 4 RUTTEN				
LIGGER OFTA SKEPP I		FRANSKT DISTRIKT GANA						
						PERSONIFIERADES AV HITLER	EFTER VÅRA PENGAR	
								EGYPTISK GUD
							ENAR LUFT-BOLAGEN	SAGO-GÅS
STORT FLIN FANTOMENS HÄST					FELAR PÅKOST-ADE			
					NÄT STRAND-BERG			
MAGASIN AV-VIKANDE			KEJSARE FÖJER EFTER L		UPPLÄGGNING POSITION			
				TÄTT INPÅ LUFT-FÖRLED			HJÄLPER TÖRSTIGA	STÖRRE KÖTT-STYCKE
MYNNAR I KÄTTGATT				VITTNAR OM BRAND			SAKNAR ATEIST	KOLA-KLASSIKER
PRO-NOMEN		HAR BORG VID TORG	BROR TILL UTTER & FAFNER			NÅGOT ATT ODLA PÅ	SPELAR MÅNGA PÅ FORDON	
				ÄR OFTA AMERIK-ANSKA				
VINDAR	SUGER NÄRING			MÅL FÖR MÅNGA		1700-TALS STIL		

VINNARE I BILDKRYSS 16

blev Monica Månsson, Fjärås, Catarina Segersten Larsson, Kil, Arne Grundahl, Säter, Ingvar Perneblad, Eskilstuna, Gunvor & Eskil Hildingsson, Osby, Maj Westman, Örnsköldsvik, Lennart Bengtsson, Getinge, Björn Nyström, Lapträsk, Tobias Andersson, Broddetorp, Niklas Innala, Västerås, Maj Johansson, Harbo, Erkki Poikulainen, Domsjö, Marianne Axelsson, Kungsbacka, Douglas Albertson, Munkedal samt Rune Andersson, Alfta, vilka får var sin dubbeltrisslott.



BILDKRYSS #1

Dragning den 15 februari. 15 med rätt lösning vinner var sin dubbeltrisslott med chans att få upp till 7,5 miljoner kronor. Sänd lösningen till Bildkryss 1, Byggnadsarbetaren, Box 19615, 104 32 Stockholm.

Namn.....

Adress.....

Postadress.....